Enfaldig

Förklaring

Öfwer

D. Martin Lutheri Lilla Cateches,

Stäld genom

Spörsmål och Swar,

Af

CLAO SVEBILIO,

A. Upſ.

Med Kongl. Maj:ts Allernådigſt förnyade Privilegio.

Stockholm,
Tryckt hos Peter Heßelberg.
År 1787.

Kongl. Maj:ts

Nådiga *Resolution* uppå Boktryckaren i *Stockholm Pet. Hesselbergs* underdåniga Ansökning om 20. års *Prolongation* af des innehafwande *Privilegium* på framledne Ärche-Biskopens *Doct. Svebelii* Cateches; Gifwen *Ulrichsdals* Slott den 20 *Maji* 1779.

Kongl. Maj:t har denne underdåniga ansökning tillika med Deß och Rikets Cantzlie-Collegii deröfwer afgifne utlåtande, i behörigt öfwerwägande tagit, och, efter pröfning af alla sig härwid företeende omständigheter, i nåder funnit billigt at tillägga Heßelberg den sökta Prolongation på Tiugu års tid af sitt innehafwande Privilegio på berörde Cateches, doch med förbehåll, at han noga upfyller alla de wilkor, hwartil han sig förbundit, nemligen at icke stegra priset på de Catecheser han trycker utöfwer nuwarande pris af twå runstycken arket, samt at för Kongl. Lif-Gardies Upfostringshuset och Stora Barnhuset i Stockholm, utan betalning, afsläta så många Exemplar af Catecheser, som där nu finnas Barn och under Privilegii åren antagas.

Hwilket wederbörande til underdånig efterrättelse länder. Datum ut supra.

GUSTAF.

(*L. S.*)

Joh. v. Heland.

Doct. Mart. Lutheri
Lilla Cateches.
I. Tio Guds Bud.
Och huru man må dem ungt folk enfaldeligen förehålla.

Det Första Budet.
Du skal inga andra gudar hafwa för mig.

Hwad är det?

Wi skole öfwer all ting frukta och älska Gud, och sätta all tro och lit til honom.

Det Andra.
Du skal icke misbruka HErrans din Guds namn; ty HErren skal icke låta honom blifwa ostraffad, som hans namn misbrukar.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi icke bannes eller swärje wid hans namn, icke bruke trolldom, ljuge eller bedrage; utan kalle det i all nöd, bedje, tacke och låfwe.

Det Tredje.
Tänk på at du helgar hwilodagen.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi icke förakte predikan och Guds ord, utan hålle det heligt, höre det gerna och läre.

Det Fjerde.
Du skal hedra din fader och din moder; på det dig må wäl gå, och du länge lefwa på jorden.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi wåra föräldrar och herrar icke förakte eller förtörne; utan hålle dem i wördning, tjene dem, lyde dem, älske och hafwe dem för ögonen.

Det Femte.

Du skal icke dräpa.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi ingen skada göre wår nästa til hans lif, eller honom emot bryte; utan hjelpe och förfordre honom i all hans lifsnöd.

Det Sjette.

Du skal icke göra hor.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi före et renligt och tuktigt lefwerne, både med ord och gerningar, och at hwar och en älskar och ärar sin ägta maka.

Det Sjunde.

Du skal icke stjäla.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi wår nästa hans penningar, eller egodelar icke bärttage, eller med falska waror och handel til oß.komme; utan förhjelpe därtil, at hans gods och näring må warda förökad och beskärmad.

Det Åttonde.

Du skal icke bära falskt witnesbörd emot din nästa.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så a

wi icke falskligen beljuge, förråde, baktale wår nästa, och komme honom ondt rykte uppå, utan skole ursaka honom, tänka, och tala godt om honom, och wända all ting til det bästa.

Det Nionde.

Du skal icke hafwa lust til din nästas hus.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi icke listeligen stå efter wår nästas arf och eget, eller hus, och komme det under oß med något sken, såsom det skedde med rätta; utan wi skole wara honom behjelplige, at han må sit behålla och besitta.

Det Tionde

Du skal icke begära din nästas hustru, ej heller hans tjenare, eller tjenarinna, ej heller hans oxe, ej heller hans åsna, ej heller något, hwad honom tilhörer.

Hwad är det?

Wi skole frukta och älska Gud, så at wi icke drage, lócke, eller tubbe ifrån wår nästa hans hustru eller tjenstefolk, m. m. Utan hellre hjelpe til, at de må förbliswa, och göra, hwad de äro pliktige.

Hwad säger nu Gud om alla dessa buden?

Det säger han:

Jag HERren, din Gud, är en stark hämnare, den som söker fädernas missgerning, in på barnen alt in til tredje och fjerde led; de som mig hata: Och gör barmhertighet in til mång tusend p

vem som mig älska och hålla min bud.

Hwad är det?

Gud hotar at wilja straffa alla dem, som deßa buden öfwerträda: därföre skole wi frukta för hans wrede, så at wi icke bryte mot hans bud. Men sin nåd och alt godt löfwar han alla dem, som deßa buden hålla: därföre skole wi älska honom, förtrösta uppå honom, och gerna göra efter hans bud.

2. Den Apostoliska Tron;

Och huru man må den ungt folk enfaldeligen förehålla.

Den Förste Artiklen:

Om Skapelsen.

Jag tror på Gud Fader, alsmägtig himmelens och jordens Skapare.

Hwad är det?

Jag tror, at Gud hafwer mig skapat, och alla kreatur: gifwit mig kropp och själ, ögon, öron, och alla lemmar, förnuft och alla sinnen: och at han det ännu håller wid magt; Där til förser mig rikligen och dagligen, med kläder och föda, hus och hem, maka och barn, bo och bohag, och alt det jag til timelig näring behöfwer: beskärmar och bewarar mig för skada och farlighet, och alt ondt: Och det alt af sin blotta nåd och faderliga godhet, utan all min förskyllan eller wärdighet: För hwilket alt jag pliktig är,

ho-

honom tacka och läfwa, lydig wara och tjena. Det är wißerligen sant.

Den Andre Artiklen:

Om Återlösningen.

Jag tror på JEsum Christum, Guds enda Son, wår HErre: Hwilken aflad är af den Helga Ande, född af Jungfru Maria: Pint under Pontius Pilatus: Korsfäst, död och begrafwen: Nederstigen til helwetet: På tredje dagen upstånden igen ifrån de döda: Upstigen til himla: Sittande på alsmägtig Guds Faders högra hand: Dädan igenkommande til at döma lefwande och döda.

Hwad är det?

Jag tror, at JEsus Christus, sann Gud, född af Fadren i ewighet: och deslikes sann menniska, född af Jungfru Maria, är min HErre Hwilken mig förtappada och fördömda menniska, förloßat, förwärfwat och wunnit hafwer, ifrån alla synder, ifrån döden, och djefwulens wåld; icke med guld eller silfwer, utan med sit helga och dyra blod, och med sin oskyldiga pina och död: på det jag skal wara hans egen, bliſwa och lefwa under honom i hans rike, och honom tjena, i ewig rättfärdighet, menlöshet och salighet; såsom han af döda upstånden är, lefwer och regnerar i ewighet. Det är wißerligen sant.

Den Tredje Artiklen:

Om Helgelsen.

Jag tror på den Helga Ande: En helga allmännelig kyrka, de heligas samfund: Syndernas förlåtelse: Köttsens upståndelse: Och ewinnerligt lif. Amen.

Hwad är det?

Jag tror, at jag icke af mit eget förnunft eller kraft tro kan, eller komma til min HErre JEsum Christum; utan den Helge Ande hafwer mig kallat genom Ewangelium, uplyst mig med sina gåfwor, helgat, och behållit mig uti en rätt tro; Såsom han hela Christenheten på jorden kallar, församlar, uplyser, helgar, och när JEsu Christo behåller och bewarar ien rätt tro; Uti hwilken Christenhet han mig och alla trogna, dagligen och mildeligen förlåter alla synder, och skal på ytterste dagen upwäcka mig och alla döda; och gifwa mig, samt med alla trogna i Christo, et ewigt lif. Det är wißerligen sant.

---

3. HErrans Bön.

Och huru man må den ungt folk enfaldeligen förehålla.

Fader wår, som äst i himlen.

Hwad är det?

Gud will här med lärka oß, at wi tro skole, at han är wår rätte Fader, och wi hans rätte barn; på det wi honom trösteligen, och med all tilförsigt bedja skole, såsom gode barn sin älskeliga Fader.

Den

Den Första Bönen.

Helgadt warde dit namn.

Hwad är det?

Guds namn är i sig sielf heligt nog; men wi bedie i denna bön, at det ock när oß skal heligt warda.

Huru ock när sker det?

När Guds ord rent och klart lärdt warder, och wi deslikes där efter, såsom Guds barn egnar, gudfruktelsen lefwer; det gif oß kåre himmelske Fader! Men hwilken annorlunda lärer och lefwer, än Guds ord lärer, han ohelgar ibland oß Guds namn; därföre bewara oß o himmelske Fader!

Den Andra Bönen.

Tilkomme dit rike.

Hwad är det?

Guds rike kommer wål af sig sielf, wår bön förutan; men wi bedje i denna bön, at det ock til oß må komma.

Huru ock när sker det?

När wår himmelske Fader gifwer oß sin helga Ande, at wi genom hans nåd, fåtte tro til hans helga ord, och före et heligt lefwerne här i werlden, och sedan til ewig tid lefwe.

Den Tredje Bönen.

Ske din wilie, såsom i himmelen så ock på jorden.

Hwad är det?

Guds gode och nådige wilie sker wål wår bön förutan; men i denna bön bedje wi, at han ock när oß ske må.

)(o)(

Den Första Bönen.

Helgadt warde dit namn.

Hwad är det?

Guds namn är i sig sjelf heligt nog; men wi bedje i denna bön, at det ock när oß skal heligt warda.

Huru ock när sker det?

När Guds ord rent och klart lärdt warder, och wi deslikes där efter, såsom Guds barn egnar, gudsfruktelisen lefwer; det gif oß kåre himmelske Fader! Men hwilken annorlunda lärer och lefwer, än Guds ord lärer, han ohelgar ibland oß Guds namn; därföre bewara oß o himmelske Fader!

Den Andra Bönen.

Tilkomme dit rike.

Hwad är det?

Guds rike kommer wäl af sig sjelf, wår bön förutan; men wi bedje i denna bön, at det ock til oß må komma.

Huru ock när sker det?

När wår himmelske Fader gifwer oß sin helga Ande, at wi genom hans nåd, sätte tro til hans helga ord, och före et heligt lefwerne här i werlden, och sedan til ewig tid lefwe.

Den Tredje Bönen.

Ske din wilje, såsom i himmelen så ock på jorden.

Hwad är det?

Guds gode och nådige wilje sker wäl wår bön förutan; men i denna bön bedje wi, at han ock när oß ske må.

Huru och når sker det?

När Gud förhindrar wår kötsliga wilje, och förtager all ond råd, djeswulens och werldens anslag; hwilka icke tilstädja, at wi helge Guds namn, och at hans rike må til oß komma: och at han styrker och behåller oß fasta i sit ord och i tron, in til ånden. Det är hans gode och behaglige wilje.

Den Fjerde Bönen.

Wårt dagliga bröd gif oß i dag.

Hwad är det?

Gud gifwer och wäl, utan wår bön, dagligt bröd åt alla menniskor, jämwäl de onda; men wi bedje i denna bön, at han wille låta oß det förstå, och med tacksägelse undfå wårt dagliga bröd.

Hwad är dagligt bröd?

Allt det som kroppens uppehälle och nödtorftt tilhörer, såsom: äta, dricka, kläder, hus och hem, åker, boskap och bohag, gods och penningar, from maka, fromma barn, fromt tjenstefolk, god och trogen Öfwerhet, godt regemente, god tjenlig wäderlek, fred, helbregda, tukt och åra, gode wänner, trogne grannar, och mer sådant.

Den Femte Bönen.

Och förlåt oß wåra skulder såsom och wi förlåte dem oß skyldige äro.

Hwad är det?

Wi bedje i denna bön, at wår himmelske Fader icke wille se til wåra synder, och

och för deras skul förwägra oß wår bön: ty wi åre icke wärde det wi ombedje, hafwe det icke heller förskyllat; utan at han wille oß det altsammans gifwa utaf sin nåd: Ty wi synde i mångahanda mått dagligen, och förtjene intet annat än straff. Så wilje wi där emot ock förlåta utaf hjertat och gerna göra dem godt, som oß emot bryta.

Den Sjette Bönen.
Och inled oß icke i frestelse.

Hwad är det?

Gud frestar ingen, men wi bedje i denna bön, at Gud wille beskydda och bewara oß, at djefwulen, werlden och wårt eget kött, icke må bedraga och förföra oß i wantro, förtwiflelse, och andra swåra synder och laster: och om wi därmed försökte warde, at wi dock på sidstone winna må, och behålla segren.

Den Sjunde Bönen.
Utan fräls oß ifrån ondo.

Hwad är det?

Wi bedje i denna bön, såsom uti en summa, at wår himmelske Fader oß förloßar ifrån alt ondt, både til kropp och själ, gods, heder och åra, m.m. Och på sidstone, når stunden är kommen, gifwer oß en salig ändalykt, och nådeligen tager oß af denna sorgedal til sig i himmelen.

AMEN.

Hwad är det?

At jag skal wara wiß uppå, at sådana

söner äro wår himmelska Fader tacknämliga, och af honom hörda; ty han hafwer sjelf budit oß så bedja, och utlåfwat at han oß höra will. Amen, Amen, det är: Ja, Ja, det skal altså ske.

4. Det Helga Döpelsens Sakrament;

Och huru man må det ungt folk enfaldeligen förehålla.

Til det Första.

Hwad är Döpelsen?

Döpelsen är icke blotta watten allena; utan är watten författadt i Guds bud, och förbundet med Guds ord.

Hwilket är det samma Guds ord?

Det wår HErre Christus säger, i Matthei sidsta kapitel:

Gär ut (i hela werlden), och lärer alla hedningar; och döper dem, i namn Faders, och Sons, och den Helge Andes.

Til det Andra.

Hwad nytta hafwer Döpelsen med sig?

Döpelsen hafwer med sig, och werkar syndernas förlåtelse, frälsar ifrån döden, och djefwulen, och gifwer ewinnerlig salighet åt alla dem, som tro det, som Guds ord och löfte lyda.

Hwilka äro de Guds ord och löfte?

De wår HErre Christus säger, i Marci sidsta kapitel:

Den där tror, och blifwer döpt, han skal warda salig: men den där icke tror han skal warda fördömd.

Til

Til det Tredje.

Huru kan watten sådana mägtiga ting åstad komma?

Watten gör det wißerligen icke; utan Guds ord, som är med och när watnet, och tron, som sådana Guds ord i watten tror, och sig där på förlåter; Ty utan Guds ord är watten icke annat än watten, och är ingen döpelse: men med Guds ord är det en döpelse, det är, et nådefullt lifvens watten, och nya födelsens bad i den Helga Ande: såsom den helige Paulus säger til Titus i det tredje kapitel:

Efter sin barmhertighet, gjorde han oß saliga, genom den nya födelsens bad, och den Helge Andes förnyelse: Hwilken han öfwer oß rikligen utgutit hafwer, genom wår Frälsare JEsum Christum; På det wi skole rättfärdige warda genom hans nåd, och arfwingar blifwa til ewinnerligt lif, efter hoppet. Det är wißerligen sant.

Til det Fjerde.

Hwad betyder sådan döpelse i watten?

Det betyder, at den gamle Adam i oß skal, genom daglig ånger och bättring, fördränkt warda, och dö med alla synder och onda lustar; och åter dagligen upkomma och upstå igen en ny menniska, den i rättfärdighet och renhet ewinnerligen för Gud lefwa skal.

Hwar står det skrifwet?

Den helige Paulus säger til de Romare i det sjette kapitel: Wi

Wi åre begrafne med Christo, genom dopet i döden; at såsom Christus är upwäckt ifrå de döda, genom Fadrens härlighet, så skole ock wi wandra i et nytt lefwerne.

---

5. Om Skriftermål;

Och huru man må lära de enfaldiga at göra sin syndabekännelse.

Hwad är Skriftermål?

Skriftermål hafwer i sig tu stycken: Et, at man bekänner synderna: Det andra, at man undfår aflösning eller synderuas förlåtelse af Skriftefadren, såsom af Gud sjelf; och intet twiflar därpå, utan tror fulleligen, at synderna äro därigenom förlåtna in för Gud i himmelen.

Hwad synder skal man då skrifta?

För Gud skal man gifwa sig skyldig til alla synder, jämwäl til dem wi icke känne eller wete, såsom wi göre uti Fader wår: Men för Skriftefadren skole wi bekänna de synder allena, som wi wete och förnimme i hjertat, och anfäkta samwetet.

Hwilka äro de?

Se til dit ständ efter Tio Guds Bud. Är du en fader, moder, son, dotter, husbonde, matmoder, eller tjenstehjon m.m. Om du hafwer warit olydig, otrogen, försumlig, wredsam, otuktig, hätsk: Om du hafwer gjort någon emot med ord eller gerningar, stulit, lugit, förolämpat, eller af wärdslöshet skada gjort,

Et

Et kårt sätt för de enfaldiga til at skrifta sig.

Så skal du säga til Skriftefadren:

Wördige och kåre Herre: Jag beder eder, at J wiljen höra mit skriftermål, och tilsäga mig aflösning på Guds wägnar.

Är du et tjenstehjon, så säg:

Jag arme syndare gifwer mig skyldig i alla synder: Besynnerligen bekänner jag för eder, at jag tjenar, ty wärr! min husbonde icke troligen; ty där och där hafwer jag icke gjort hwad mig befalt war af husbonde eller matmoder. Jag hafwer förtörnat dem, och kommit dem til at låta illa och bannas. Jag hafwer warit försumlig och låtit ske skada. Jag hafwer warit ohöfwisk i ord och gerningar, warit otålig, knorrisk, trätt och kifwat med mina wederlikar m.m. Det tycker mig altsammans illa wara, och beder om nåd: jag wil gerna bättra mig.

En husbonde eller matmoder säge altså:

Besynnerligen bekänner jag för eder, at jag hafwer icke troligen upfödt mina barn och tjenstefolk, icke hållit dem til Guds ära. Jag hafwer bannats, och misbrukat Guds namn, gifwit onda exempel med ord och gerningar: jag hafwer gjort mina grannar skada, många baktalat, wigt och mått förfalskat, sålt för dyrt, sålt falska waror m.m. Och hwad han eljest mot Guds bud och sit ständ kan hafwa handlat.

Där ock någon icke befinner sig med sådana eller större synder beswärad wara, så

skal han då icke ytterligare bekymra sig, eller widare söka dikta sig synder, och därmed utaf skriftermål göra sig samwets twång: utan säg en eller två, dem du wet.

Altså:

Besynnerligen bekänner jag för eder, at jag en gång bannades: en gång hade ohöfwiska ord, en gång det eller det försummade m. m. Och låt sedan blifwat.

Wet du ock platt ingen, (det dock ej kan wara möjeligt) så säg ock ingen besynnerlig; utan tag aflösningen på det allmänneliga Skriftermål, som du Gudi gör för Skriftefadren således:

Jag fattig syndig menniska, som m.m.

Eller ock:

Barmhertige Gud och himelske Fader &c.

Där på skal Skriftefadren säga:

Gud ware dig nådelig och styrke din tro. Amen.

Och widare:

Tror du, at min förlåtelse är Guds förlåtelse? Swar: Ja.

Åter säger Skriftefadren:

Ske dig, som du tror.

Och jag, utaf wår HErres JEsu Christi befallning, förlåter dig dina synder, i namn Faders, och Sons, och den Helge Andes. Amen.

Gack i fred.

Men de som hafwa stora samwets beswär, eller äro bedröfwade och anfäktade, dem lärer en Skriftefader wäl weta med flera skriftens språk at trösta och til tron upwäcka. Detta är allenast et Skriftermål för de unga och enfaldiga.

6. Altarens Sakrament;

Och huru man må det ungt folk enfaldeligen förehålla.

Hwad är Altarens Sakrament?

Det är wår HErres JEsu Christi sanna lekamen och blod, under bröd och win, oß Christus til at åta och dricka, af Christo sielf stiftadt och insatt.

Hwar står det skrifwet?

Så skrifwa de helige Ewangelister, Matthæus, Marcus, Lucas, och den helige Paulus.

Wår HErre JEsus Christus, i den natten, då han förrådd wardt, tog han brödet; tackade, bröt det, och gaf sina lärjungar och sade: Tager och åter: Detta är min lekamen, som för eder utgifwen warder: detta görer til min åminnelse.

Sammalunda tog han ock kalken, efter nattwarden, tackade, gaf dem, och sade: Tager och dricker här af alle; denne kalken är det nya Testamentet i mit blod, som för eder och för många utgutet warder, til syndernas förlåtelse: detta görer, så ofta I dricken til min åminnelse.

Hwad nytta hafwer detta åtande och drickande med sig?

Det gifwa deßa ordena tilkänna: **För eder utgifwen och utgutet til syndernas förlåtelse.** Nämligen, at oß i detta Sakramentet, syndernas förlåtelse,

lif

lif och saligbet, genom sådana ord gifne warda; ty där syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet.

Huru kan lekamligt åtande och dricka de göra så mägtiga ting?

Ätande och drickande gör det intet, utan orden, som här stå: **För eder utgifwen och utgutet til syndernas förlåtelse**; hwilka ord, jämte det lekamliga åtande och drickande, äro huswudstycken i detta Sakramentet. Och hwilken som tro sätter til samma ord, han hafwer det de innehålla och lyda, nämligen: **Syndernas förlåtelse.**

Hwilken undfår detta Sakramentet wärdeligen?

At fasta och lekamligen bereda sig, är wäl en utwärtes tukt; men den är rätt wärdig och wäl skickad, som tro sätter til deßa orden: **För eder utgifwen och utgutet til syndernas förlåtelse.** Men den som deßa orden icke tror, utan twiflar, han är owärdig och oskicklig; ty detta ordet: **För eder**, kräfwer aldeles et troget hjerta.

Huru man må lära ungt folk befalla sig Gudi morgon och afton.

När du upstår om morgonen, skal du dig således Gudi öfwerantwarda och säga:

I namn Faders, och Sons, och den Helge Andes. Amen.

Sedan fall på knä, eller statt, och läs: Fader wår, Tron, och denna Bön.

Jag tackar dig min kåre himmelske Fa-

fader, genom JEſum Chriſtum, din älſkeliga Son, at du mig i denna natt, för all ſkada och farlighet få nådeligen beparat haſwer; Och beder dig, at du wär igas förlåta mig alla mina ſynder, och lig i denna dag nådeligen bewara, för nder och alt ondt; at mit leſwerne och lla mina gerningar må dig behagliga ara. Ty jag befaller min kropp och ſjäl, h altſammans i dina händer. Din hel- Ängel ware med mig, at den onde fien- n icke får någon magt med mig. Amen.

En liten Barnabön.

HErre Gud himmelſke Fader, wi be- dig genom din älſkeliga Son, JE- m Chriſtum, förlåna oß din helga d, at wi i en rätt tro, god tukt, och a, dagligen förökas må: Och at du , wåra Föräldrar och Öfwerhet, i dag alla ſynder, olycka och alt ondt, nå- igen beſkydda och bewara wille. Amen.

Sidſt: Wälſignelſen.

HERren wälſigne oß, och beware oß! ERren upłyſe ſit anſigte öfwer oß, och re oß nådelig! HERren wände ſitt ſikte til oß, och giſwe oß en ewig fred! namn Faders, och Sons, och den Hel- Andes. Amen.

dan ſjung någon gudelig Pſalm, ſåſom: m Tio Guds Bud, en Morgon- Pſalm, eller någon annan: däraf får du t godt mod, och warder wälſignad.

I aftonen när du går til ſång, ſka u dig ſäkdes Gudi befalla.

)(o)(

I namn Faders, och Sons, och den Helge Andes. Amen.

Jag tackar dig, min käre himmelske Fader, genom JEsum Christum, din älskeliga Son, at du mig i denna dag, för all skada och farlighet så nådeligen bewarat hafwer; Och beder dig, at du wärdigas förlåta mig alla mina synder, och mig i denna natt nådeligen bewara för synder och alt ondt, at mit lefwerne och alla mina gerningar må dig behagliga wara. Ty jag befaller min kropp och själ, och altsammans i dina händer Din helge Ängel ware med mig, a den onde fienden icke får någon mag med mig. Amen.

Waka öfwer oß, käre himmelske Fa der, och bewara oß för den listiga fre staren, som altid omkring går, sökand hwem han upsluka kan. Gif oß nåd at wi må honom med en stadig tro ma ligen emotstå, och i denna natt under d beskärm trygge hwila; genom din So JEsum Christum, wår HErre. Ame

Sedan: HERren wälsigne oß, m. m Och så lägg dig i den Helga Treenigh namn til at sofwa.

Huru man må lära ungt fo wälsignelsen til bords, och tacksägelsen efter måltid.

Wälsignelse til bords.

Alles ögon lita til dig, HErre, och giswer dem mat i sinom tid. Duupl

din hand, och alt det, som lefwande är, mättar du til behaglighet. Ära ware Fadren, och Sonen, och den Helga Ande, såsom det warit hafwer af begynnelsen, nu och altid ifrån ewighet til ewighet. Amen.

Sedan: Fader wår; och denna bön.

Wälsigna oß, HErre Gud, himmelske Fader, och deßa dina gåfwor, som du oß til kroppens uppehälle mildeligen förlänt hafwer: Och gif oß din helga nåd, at wi dem skäligen, och utan din förtörnelse, nyttja och bruka må; genom din Son, JEsum Christum, wår HErre. Amen.

I JEsu namn gå wi til bord,
Äte och dricke på Guds ord:
Gud til ära, oß til gagn,
Få wi mat i JEsu namn. Amen.

Tacksägelse efter måltid.

Tacker HErran; ty han är god, och hans mildhet warar i ewighet: Han gifwer djuren sin föda, och korpungarne, som ropa til honom. Ära ware Fadren, och Sonen, m. m.

Sedan: Fader wår; och denna bön.

Wi tacke dig, käre himmelske Fader, för alla dina wälgerningar, och enkannerligen för deßa dina gåfwor, som wi af din mildhet undfådt hafwe. Wi bedje dig om din helga nåd, at såsom kroppen sin lekamliga spis, där med han uppehålles, anammat hafwer; må också själen med dit helga ord allestädes wederqweckt war-

warda; genom din Son, JEsum Christum, wår HErre. Amen.

Gud ske låf och wris, för kroppens föda, och själens spis; Gud af sin nåde, styre för oß och råde; Gud af sin barmhertighet, beware oß, och wår Christeliga Öfwerhet; Gud gifwe oß fred och roligher, och efter detta lifwet en ewig glädje och salighet. Amen.

Hustaflan;

Uti hwilken några Sententier föreställas utaf den Helga Skrift, för allehanda ordentliga Ståndt: dår af hwar och en må hafwa en påminnelse och förmaning, til at akta och wårda, hwad hans ståndt och ämbete kräfwer.

I. I Kyrkoståndet.

För Biskopar, Lårare och Predikanter.

1. Tim. 3: 2, 3, 4, 6. En Biskop skall wara ostraffelig, ene hustrus man, wakande, nykter, sedig, gästgifware, låraktig: Ingen drinkare, icke bitter, icke sniken efter slem winning; utan mild, icke trätosam, icke girig: Den sit hus wål föreståt: den dår lydiga barn hafwer med all årlighet: Icke Nychristen.

Tit. 1: 9. Den dår håller sig wid det ord, som wist år och låra kan; på det han må mågtig wara til at förmana genom helsosam lårdom, och öfwerwinna dem som dår emot säga.

För Åhörare.

Ebr. 13: 7. Tänker på edra lårare, de eder Guds ord sagt hafwa; och efterföljer deras tro.

1. Cor. 9: 14. Så hafwer HErren skic-

kickat, at de som förkunna Ewange-
ium, skola och hafwa sin näring af E-
vangelio.

Gal. 6: 6. Den som underwisad war-
er med ordom, han dele alt godt med ho-
om, som honom underwisar.

1. Tim. 5: 17, 18. De Präster som
wäl förestå, skal man hålla wara dubbel
eder wärda; mest de som arbeta i or-
et och lärdomen. Ty Skriften säger:
Du skal icke binda munnen til på oxen
om tröskar: och en arbetare är sin
ön wärd.

Ebr. 13. 17. Warer edra lärare ly-
ige, och följer dem; ty de waka öfwer
dra själar, såsom de där räkenskap gö-
a skola: på det de måga det göra med
rögd, och icke med suckan; ty det är
der icke nyttigt.

II. Politiska Ståndet.

För werldslig Öfwerhet.

Rom. 13: 1, 2, 3, 4. Det är ingen
Öfwerhet, utan af Gudi: den Öfwer-
et som är, hon är skickad af Gudi. Där-
öre ho sig sätter emot Öfwerheten, han
ätter sig emot Guds skickelse: men de
om sätta sig däremot, de skola få en dom
öfwer sig. Ty de som wåldet hafwa, ä-
o icke dem til räddhåga, som wål göra;
utan dem som illa göra. Will du icke fruk-
a för Öfwerheten, så gör det godt är,
å får du pris af honom: Ty han är
Guds tjenare, dig til godo. Men gör
u det ondt är, så må du rädas: ty han
bär icke swärdet förgäfwes; utan han
är Guds tjenare, en hämnare, honom
til straff, som illa gör.

För Undersåtare.

Rom. 13: 1. Hwar och en ware Öf-
wer-

werheten, som wåldet hafwer, underdånig: ty ingen Öfwerhet är utan af Gud. 1. Pet. 2: 13, 14. Warer underdånige all menſklig ordning för HErrans ſkull: ehwad det är Konungen, såſom den öfwerſta; eller befallningsmännerna, såſom de där ſände åro af honom, de onda til ſtraff och de goda til pris. Matth. 22: 21. Gifwer Kejſaren det Kejſaren tilhörer, och Gudi det Gudi tilhörer. 1. Tim. 2: 1, 2. Så förmanar jag nu, at man för all ting hafwer böner, åkallan, förböner, och tackſägelſe för alla menniſkor; för Konungar, och för all Öfwerhet: på det wi må leſwa uti ett roligt och ſtilla leſwerne, i all gudaktighet och ärlighet. Tit. 3: 1. Förmana dem, at de åro Furſtarne och Öfwerheten underdånige och lydige.

III. Hushållsſtåndet.

För gifta Män.

Eph. 5: 25. 26. 28. 29. I Män, älſker edra huſtrur, såſom ock Chriſtus älſkade förſamlingen, och hafwer utgifwit ſig ſjelf för henne; på det han henne helga ſkulle. Så ſkola ock männerna älſka ſina huſtrur, såſom ſina egna kroppar. Den ſin huſtru älſkar, han älſkar ſig ſjelf. Ty ingen hafwer någon tid hatat ſitt eget kött; utan hellre föder och fordrar det, såſom ock HErren förſamlingen. 1. Pet. 3: 7. I män, bor när edra huſtrur med förnuft, och gifwer det qwinliga kärillet, såſom det där ſwagaſt är, ſin åra; såſom och medarfwingar til liſſens nåd; på det edra böner icke bliſwa förhindrade.

Col. 3:

Col. 3: 19. I mån, älsker edra hu-
rur, och warer icke bittre emot dem.

För gifta Qwinnor.

1. Pet 3: 1, 6. Hustrurna ware sina
ån underdåniga: såsom Sara war ly-
ig Abrahe, kallande honom herre
wilkens döttrar I wordna åren, om I
ål gören, och åren icke så förfärade.

Eph. 5: 22, 23, 24. Hustrurna ware
na mån underdåniga, såsom HErra-
om. Ty mannen är hustruns hufwud.
såsom nu församlingen är underdånig
hristo, så skola ock hustrurna uti all
ng ware sina mån underdåniga.

1 Mos. 3: 16. Din wilje skal dinom
anne undergifwen wara, och han skal
ara din herre.

För Föräldrar.

Eph. 6: 4. I Fäder, reter icke edra
arn til wrede; utan upföder dem i tuk-
ch HErrans förmaning.

För Barn.

Eph. 6: 1, 2, 3. I barn, warer hö-
ige edra föräldrar i HErranom: ty det
r rättwist. Hedra din fader och moder;
wilket är det första bud, som löfte med
ig hafwer: På det dig skal wäl gå, och
u må blifwa långlifwad på jorden.

Col. 3: 20. I barn, warer edra
öräldrar lydige i all ting: ty det täc-
es wäl HErranom.

För Husbönder och Matmödrar.

Col. 4: 1. I herrar, hwad lika och
ätt är, det bewiser tjenarenom; wetande,
t i hafwen ock en HErre i himmelen.

Eph. 6: 9. I herrar, görer ock det
amma mot dem, (tjenarena) och öfwer-
gifwer trug: Wetande, at ock eder HErre är i
imlen och för honom är intet anseende til
erſonen;

5 Mos. 24: 14, 15. Du skal icke förhålla lönen för den, som torftig och fattig är; Utan skal gifwa honom samma dagen sin lön, at Solen där med icke nedergår.

För Tjenstefolk.

Eph. 6: 5 - 8. I tjenare, warer hörige edrom lekamligom herrom, med räddhåga och bäfwan, i edor hjertas enfaldighet, såsom Christo. Icke tjenande allena för ögonen, såsom menniskom til wilje; utan såsom Christi tjenare, görande det Gud wil, utaf hjertat. Med wälwiljoghet låter eder tycka, at I tjenen HErranom, och icke menniskom: Wetande, at hwad godt hwar och en gör, det skal han igen få af HErranom, ehwad han är tjenare eller fri.

1 Pet. 2: 18. I tjenare, warer underdånige edrom herrom med all fruktan; icke allenast dem godom och saktmodigom, utan ock dem genwördigom.

För ungt Folk.

1 Pet. 5: 5, 6. Junge, warer dem gamlom underdånige: Warer alle inbördes hwarannan underdånige, och häller eder hårdt wid ödmjukheten; ty Gud står emot de högfärdiga; men de ödmjuka gifwer han nåd. Så ödmjuker eder nu under Guds mägtiga hand, på det han eder upphöjer i sinom tid.

För Enkor.

1 Tim. 5: 5, 6. Det är en rätt enka, som ensam är, den sit hopp sätter til Gud, och bliswer altid i böner och åkallan natt och dag. Men den som lefwer i wällust, hon är lefwande död.

För meniga Man.

Matth. 7: 12. Allt det I wiljen menniskorna skola göra eder, det gören I ock dem: ty detta är lagen och Prophéterna.

Rom. 13: 9. Älska din nästa såsom dig sjelf. I det ordet är lagen författad.

1 Tim. 2: 1. Så förmanar jag nu, at man för all ting hafwer böner, åkallan, förböner och tacksägelse för alla menniskor.

Rom. 12: 9, 10. Kärleken ware utan skrymtan: hater det onda, bliswande wid det godt är. Warer hwar med annan wänlige, uti broderlig kärlek: den ene förekomme den andra med inbördes heder.

Når hwar och en sin syssla sköter,
Då går allt wäl, ehwad oss möter.

*** *** ***

S. ATHA

)(o)(

S. ATHANASII SYMBOLUM.

Hwilken som wil salig warda, han skal för all ting hafwa den allmänneliga christeliga tron.

Den henne icke fullkomlig och ren håller, han blifwer utan twifwel förtappad ewinnerligen

Så är nu detta den allmänneliga christeliga tron, at wi dyrke en enig Gud i tre Personer, och tre Personer i en enig Guddom.

Hwarken sammanblande Personerna, eller åtskilje det guddomliga wåsendet.

Ty en annan är Fadrens Person, en annan Sonsens, en annan den Helge Andes.

Men Fadren, och Sonen, och den Helge Ande, äro en enig Gud; jämlik i härligheten; jämlik i ewig majestät.

Hurudan Fadren är, sådan är Sonen, sådan är ock den Helge Ande.

Oskapad är Fadren, oskapad är Sonen, oskapad är den Helge Ande.

Omätlig är Fadren, omätlig är Sonen, omätlig är den Helge Ande.

Ewig är Fadren, ewig är Sonen, ewig är den Helge Ande.

Dock likwäl icke tre ewige, utan en ewig.

Såsom ock icke tre oskapade, eller tre omätlige, utan en oskapad, och en omätlig.

Sammalunda är alsmägtig Fadren, alsmägtig Sonen, alsmägtig den Helge Ande.

Dock likwäl icke tre alsmägtige, utan en alsmägtig.

Så är ock Fadren Gud, Sonen Gud, den Helge Ande Gud.

Dock likwäl icke tre Gudar, utan en Gud.

Altså är Fadren HErre, Sonen HErre, den Helge Ande HErre.

Dock likwäl icke tre HErrar, utan en HErre.

Ty såsom wi måste, efter christelig sanning, bekänna hwar Person för Gud och HErre:

Så kunne wi icke uti en christelig tro nämna tre Gudar, eller tre HErrar.

Fadren är af ingen, antingen gjord, skapad, eller född.

Sonen är af Fadren allena; icke gjord eller skapad, utan född.

Den Helge Ande är af Fadren och Sonen, icke gjord, eller skapad, eller född; utan utgående.

Så är nu en Fader, icke tre Fäder: en Son, icke tre Söner: en Helge Ande, icke tre Helge Andar.

Och ibland dessa tre Personer; är ingendera den förste, och ingendera den sidste, ingen den störste, och ingen den minste.

Utan alle tre Personerna äro med hwarannan lika ewige, och lika store.

Så at aldeles, som nu sagdt är, skola tre Personer i en Guddom, och en Gud i tre Personer dyrkad warda.

Den som nu wil warda salig, han måste altså hållat om tre Personer i Guddomen.

Men det är också af nöden til ewig salighet, at man stadeligen tror, at wår HErre JEsus Christus är en sann menniska.

Så är nu det en rätt tro, at wi tro och bekänne, at wår HErre JEsus Christus Guds Son, är både Gud och Menniska.

Gud är han af Fadrens natur, född för all tid: och Menniska är han af Modrens natur, timeligen född.

Fullkommen Gud, fullkommen Menniska; med förnuftig själ, och mensklig lekamen.

Jämlik Fadren efter Guddomen, mindre än Fadren efter Mandomen.

Hwilken, ändock han är Gud och Menniska, så är han likwäl icke twå, utan en Christus.

En är han: dock icke så, at Guddomen är förwandlad i Mandomen: utan Guddomen hafwer til sig anammat Mandomen.

Ja: han är aldeles en; dock icke så, at de twå naturer äro sammanblandade: utan han är en enig Person.

Ty såsom kroppen och själen äro en Menniska; så är ock Gud och menniska en Christus.

Hwilken pint är för wår salighet, nederfaren til helwetet, på tredje dagen upstånden ifrå de döda.

Upfaren til himla, sitter på Guds Faders alsmägtigas högra hand.

Tådan igen kommande til at döma lefwande och döda.

Uti hwilkens tilkommelse alla menniskor måste åter upstå med sina kroppar.

Och skola göra räkenskap för sina egna gerningar.

Och de som godt hafwa gjort, skola ingå i det ewiga lifwet; men de som ondt hafwa gjort i den ewiga elden.

Detta är den allmänneliga christeliga Tron: den henne icke fast och stadigt tror, han kan icke warda salig.

Cale

Catechismi
Enfaldiga

Förklaring,
Genom

Spörsmål och Swar.

Ingången.

1. Är du en Christen?

Ja.

2. Hwarföre kallas du Christen?

Därföre at jag är döpt i namn Faders, och Sons, och den Helge Andes, och hafwer uti dopet iklädt mig Christum, den jag tror och bekänner wara min Frälsare och Saliggörare.

Gal. 3: 27. I så många som döpte ären til Christum, haswen eder iklädt Christum.

Matth. 28: 19. Apost. 4: 12.

3. Hwaraf lärer och wet du detta?

Af Catechismo.

4. Hwad är Catechismus?

Det är en kårt underwisning om nödiga stycken, som höra til wår Christendom, föreställd i Frågor och Swar.

5. Huru många äro Hufwudstycken uti Catechismo?

Fem.

6. Hwilka äro de?

1. Tijo Guds Bud. 2. Trons Artiklar. 3. Bönen, Fader wår. 4. Döpelsen. 5. Altarens Sakrament: hwar til Skrift och Aflösning höra, såsom en beredelse til HErrans Nattward.

7. Innehåller Catechismus ännu något mera?

Jag några Böner, såsom Morgon- och Afton-bönerna; Bord-läxorna och Hustaflan.

8. Hwarföre kallas Catechismus af somliga en Barnalära?

Därföre, at alle skola af barndomen honom lära, och sig däruti, som Guds barn, i alla sina lifsdagar öfwa.

5 Mos. 6:7. Du skal skärpa lagen dinom barnom, och därom tala, när du sitter i dit hus, eller går uppå wägen; när du nederlägger dig, eller upstår. 2 Tim. 3:15. 1 Pet. 2:2.

9. Hwar af är Catechismus tagen?

Af den Helga Skrift.

10. Hwad är den Helga Skrift?

Det är Guds ord, som genom den Helge Andes ingifwande af Propheterna, Ewangelisterna och Apostlarne beskrifwet och uppenbaradt är, oß till lärdom, tröst och ewig salighet.

2 Pet. 1:21. Ingen Prophetia är ännu framkommen af mennisko wilje; utan de helga Guds menniskor hafwa talat, rörda af den Helga Ande

Rom. 15:4. Hwad som hälst föreskrifwet är, det är skrifwet oß tillärdom: at wi genom tålamod, och Skriftenes tröst, skole hafwa en förhoppning. Joh. 20:31.

11. När hafwa de det skrifwit?

Propheterna hafwa skrifwit i det gamla; men Ewangelisterna, och Apostlarne i det nya Testamentet.

12. Hwaruti består innehållet af hela den helga Skrift?

Uti twenne stycken: Lagen och Ewangelium.

För-

Första Hufwudstycket.

Om

Tijo Guds Bud, eller Lagen.

1. Hwad lärer Lagen?

Lagen lärer hwad wi skole göra och låta; och huru wi oßuti alt wårt lefwerne förehålla skole emot Gud och wår nästa, både med tankar ord och gerningar.

2. Hwilken hafwer utgifwit Lagen?

Gud, som är sjelfwa rättfärdigheten och allas HErre, hafwer uti första skapelsen inskrifwit lagen i menniskans hjerta, och sedan efter syndafallet honom för de heliga Fäder styckewis kungjort; men omsider skrifteligen uti stentaflor på Sinai berg utgifwit.

2 Mos. 20: 1. Och Gud talade all dessa orden. 5 Mos. 5: 22. Se R. 6.

3. Genom hwem utgaf Gud Lagen?

Genom Mosen.

Joh. 1: 17. Genom Mosen är lagen gifwen; nåd och sanning är kommen genom JEsum Christum. 2 Mos. 20: 19.

4. Hwad war Moses för en Man?

Han war en trogen HErrans tjenare, som förde Israels folk utur Egypten

5. Huru många äro budorden uti Lagen?

Tijo.

5 Mos. 4: 13. HErren förkunnade eder sitt förbund, det han eder bød at göra: nämliga de tijo ord, och skref dem på twå stentaflor.

6. Huru fördelas de?

Uti twenne Taflor.

5 Mos 5: 22. Dessa äro de ord, som HErren talade til alla edra menighet uppå berget,

utur eldenom, och molnena, och töknene, med stora röst; och lade där intet til; och skref dem på twå stentaflor, och fick mig dem.

Den Förra Taflan.

7. Hwilka och huru många Bud höra til den förra Taflan.

De try första.

8. Hwarom handla de samma?

Om kärleken til Gud.

9. Hwad förbjuder Gud uti det första Budet?

All afgudadyrkan; och wil at wi icke skole hafwa andra gudar jämte, eller in för honom. Grunden til detta förbud, är denne; Ty, säger han: Jag är HERren din Gud: det är, Jag som detta befaller och talar, är af mig sjelf, HERren den högste, af hwilken allting hafwa sin warelse: din Gud, som dig skapat, bewarat och min lag gifwit hafwer: därföre är du ock mig allena all lydna skyldig.

Matth. 4: 10. HErran din Gud skal du tilbedja, och honom allena skal du tjena.

Matth. 22: 37. 2 Mos. 20: 3.

10. Hwad är det at hafwa andra gudar?

Det är, dyrka, tilbedja, och sätta sin förtröstan och lit på något annat i werlden, än den ena och sanna Guden allena.

11. Huru och på hwad sätt sker sådan afgudadyrkan?

På åtskilligt sätt: Såsom då man tilbeder solen, månen, och himmelens här; Änglar, afsomnade helgon, helgonens beläte och aflefwor, eller söker

hjelp

hjelp af djefwulen och hans werktyg
såsom trollpackor, löfjerskor, skogsrå
fjörå, tomtegubbar och mera sådant

5 Mos. 4: 19. Se til, at du icke uphåfwer din ögon til himmelen, och ser solen, och månen, och stjernorna, hela himmelens här, och faller af, och tilbeder dem, och tjenar dem.

Uppenb. 19: 10. Jag Johannes föll för Ängelens fötter, at tilbedja honom, och han sade til mig: Se til at du det icke gör; ty jag är din och dina bröders medtjenare, som JEsu witnesbörd hafwa: tilbed Gud.

2 Mos. 20: 4. Du skal icke göra dig något beläte; ej heller eljes någon liknelse, antingen efter det ofwan til är i himlenom, eller efter det nedre är på jorden; ej heller efter det som i watnet är under jorden.

5 Mos. 18: 10, 11. Ingen ibland dig skal wara en spåman, eller en dagwäljare, eller den som på foglalåt acktar, eller en trollkarl; eller en beswärjare, eller en swartkonstig, eller en tecknatydare, eller den där någon dödan frågar.

12. Sker det ock på flerahanda sätt?

Ja: då man förtröstar på sig sjelf, och sin egen wishet, sina rikedomar och egodelar; så ock förliter sig på andra menniskors magt och myndighet: ja, ock då man hafwer buken til sin gud.

Ordsp. 3: 5. Förlåt dig på HErran af alt hjerta; och förlåt dig icke uppå dit förstånd.

Col. 3: 5. Girighet är afgudadyrkan.

Ps. 146: 3. Förlåter eder icke uppå Furstar, de äro menniskor, de kunna intet hjelpa.

Phil. 3: 19.

13. Hwad befaller Gud i det första Buder?

At wi skole hafwa en rätt fruktan, kärlek och tilförsikt til honom; såsom

och i all nöd honom åkalla och läfwa.

14. Huru skole wi frukta och älska Gud?

Öfwer all ting; och det af allt wårt hjerta, och af all själ, och af all wår magt.

5. Mos. 6: 5. Du skalt älska HErran din Gud, af allo hjerta, af allo själ, af allo förmågo. Matth 22: 37.

15. Hwad är det öfwer all ting frukta och älska Gud?

Det är, erkänna och wörda Guds höghet och rättfärdighet: så ock hålla honom i sit hjerta för sit högsta goda; honom dyrka och öfwer all ting kär hafwa.

Ps. 18: 2, 3. Hjerteliga kär hafwer jag dig, HErre min starkhet: HErre min klippa, min borg, min förlosare: min Gud, min tröst, den jag mig widhåller: min sköld: min salighets horn, och mit beskydd. Jos. 24: 14.

16 Hwad är sätta all tro och lit til honom?

Det är, at aldeles och fast förlåta sig på Guds almägtighet, godhet och sanning; och på honom allena förtrösta.

Ps. 62: 9. Hoppens uppå honom altid; I folk, utgjuter edor hjerta för honom: Gud är wårt hopp. Sela. Ps. 71: 5, 6.

17. Hwad förbjudes i det andra Budet?

At misbruka och wanhedra det stora och förskräckliga HErrans Guds namn.

18. Hwad är HErrans Guds namn?

Det är Gud sjelf til sin guddomliga warelse, och egenskaper; samt hans ord, gerningar och läf; eller, alt det som om honom uppenbaradt är.

Ps. 48: 11. Gud såsom dit namn, så är ock dit läf, alt in til werldenes ändar.

Ordsp. 18: 10. HErrans namn är et fast slott;

slott; den rättfärdige löper dit, och warder beskärmad.

19. Hwad är misbruka Guds namn?

Det är: försmåda och wanära Gud; jämwäl ock af ondska, elak wana, i skämtewis, eller af fåfäng förundran, hafwa Guds namn på tungan, såsom där läge intet mera magt uppå Guds namns misbruk sker ock då, när en uti sina böner til Gud intet hafwer tankarne hos sig, och besinner hwem han beder: såsom ock, då en utan wördnad och betänkande hörer Guds ord, eller det förwänder i en wräng mening.

3 Mos. 24: 16. Hwilken som HERRans namn nämner, han skal döden dö: hela menigheten skal stena honom.

Matth. 12: 36. Jag säger eder, at för hwart och et fåfängt ord, som menniskorna tala, skola de göra räkenskap på domedag.

20. Hwad är bannas?

Det är: uti wrede och bitterhet önska sig sielf eller sin nästa alt ondt.

Wish. 1: 11. Så tager nu eder wara, at I icke försmåden, och håller edra tungor ifrå bannor: ty det I hemliga talen med hwarannan i örat, skal icke fåfängt afgå: ty den munn, som ljuger, dräper själen. 3 Mos. 24: 10, 11.

21. Hwad är swärja wid Guds namn?

Taga Gud til witne och hämnare öfwer sig, där med at bekräfta sit tal.

22. Är det aldeles förbudet at swärja?

Nej. När det angår Guds ära och wår trohets plikt emot Öfwerheten eller wår egen eller nästans wälfärd;

[illegible] ock, när det lagligen blifwer befalt af domaren, så må man göra ed, och därmed bekräfta sanningen.

5 Mos. 6: 12. Du skal frukta HERran din Gud, och tjena honom: och swärja wid hans namn.

Jer. 4: 2. Du skal swärja utan skrymteri, rätt och heligt; så wist, som HERren lefwer.

Ebr: 6: 16. Menniskorna swärja wid den där större är än de; och dem imellan blifwer en ände på alla trätor, om det stadfäst blifwer med en ed.

2 Cor. 1: 23. Jag kallar Gud til witne på min själ.

23. Hwilke äro oläflige eder?

De förpliktelser, som ske wid Guds namn, oläfligen uti oträngda mål: fåfängligen och falskeligen, uti dryckenskap, wrede och hastighet.

3 Mos. 19: 12. I skolen icke swärja falskt wid mit namn, och ohelga din Guds namn; ty jag är HERren.

Jak. 5: 12. Öfwer all ting, mine bröder, swärjer icke hwarken wid himmelen, eller wid jorden, eller någon annan ed. Men edor ord skola wara, Ja, Ja, Nej, Nej, på det I icke skolen falla uti skrymteri. Matth. 5: 34.

24. Hwad är at bruka trolldom?

Det är icke allenast genom djefwulens hielp at skada sin nästa; utan ock genom widskepelse mißbruka Guds ord och namn, til at fördrifwa sjukdom ifrån menniskor och boskap, göra sig hård, utransaka förborgada ting, och mera sådant.

5. Mos 18: 10. ꝛc. Se N. 11.

25. Hwad befalles i det andra Budet?

At

At wi wördeligen bruke HErrans namn, hwilket ſker, då wi åkalle det i all nöd; bedje om hjelp och wälſignelſe; ſamt tacke och låfwe Gud för alla hans wälgerningar.

Pſ. 50: 15. Åkalla mig i nöden, ſå wil jag hjelpa dig, ſå ſkal du priſa mig.

Jak. 5: 13. Lider någon ibland eder bedröfwelſe: han bedje. Är någon wid godt mod, han ſjunge pſalmer. Pſ 146: 2. Eph. 5: 20: 26. Hwad befaller Gud i det tredje Budet?

At wi ſkole tänka på Sabbaten och hwilodagen, ſå at wi helge honom.

27. Hwarföre ſäger Gud: Tänk på?

Han wil at wi också ſkole påminna oß når ſabbaten eller hwilodagen tilſtundar; och oß där till ſkickeligen bereda.

28. Hwilken är Hwilodagen?

I förſtone, och i det gamla Teſtamentet, war den ſjunde dagen, ſom är Lördagen, förordnad och hållen för hwilodag; men ſedan, uti nya Teſtamentet, är Söndagen där till ſkickad, emedan wår HErre Chriſtus är på den dagen ifrån de döda upſtånden: därföre kallas han och HErrans dag.

1 Moſ. 2: 3. Gud wälſignade ſjunde dagen, och helgade honom, därföre at han på honom hwilade af all ſin werk, ſom Gud ſkapade och gjorde.

2 Moſ. 20: 10. På ſjunde dagen, är HErrans din Guds Sabbat: då ſkal du intet arbete göra.

Uppenb. 1: 10. Jag war i andanom på en Söndag. Ap. G. 20: 7.

29. Hwad är det, at helga Hwilodagen?

Det är: hålla sig ifrån alla werldsliga syssor och lekamligt arbete, som förhindrar Gudstjensten; och anwända den dagen til Guds ords hörande; til böner och lofsånger, tjenande Gud både med tankar, ord och gerningar.

2 Mos. 31: 14. Håller min Sabbat; ty han skal wara helig. Den som ohelgar honom, han skal dödeu dö: den som gör något arbete på honom, hans själ skal utrotad warda utu hans folk. Ps. 92: 1, 2. Luc. 10: 16.

30. Må man då alsintet arbete göra på Söndagen?

Hwad stort nödfall eller christelig kärlek fordrar, det är intet förbudet: ty man må wäl hela om Sabbaten, och draga oxen utu brunnen.

Matth. 12: 11, 12. Hwilken är den menniska ibland eder, som hafwer et får, och om det faller i grafven om Sabbaten, går han icke och fattar uti det, och drager det up? Huru mycket bättre är nu en menniska än et får? därföre må man ju göra wäl på Sabbaten. Luc. 14: 5.

31. Hwad är det, at hålla Guds ord heligt?

Det är: at hålla det för själens högsta skatt, icke såsom menniskors ord, utan såsom Guds ord, det gerna och med wördnad höra och läsa; uti et heligt hjerta bewara, och där efter sit lefwerne ställa.

1 Thess. 2: 13. Då J anammaden af oss det predikade ordet om Gud, anammaden J det icke såsom menniskors ord, utan såsom det sannerligen är, som Guds ord.

Apostl. 13: 26. Ebr. 13: 17.

32. Hwad förbjudes i detta tredje Budet?

Wi

Wi skole icke förakta predikan och Guds ord; eller öfwergifwa och försumma den allmänna Gudstjensten; ej heller med oflickeligt och förargligt lefwerne denna dagen ohelga, som til Guds namns ära instickad är.

Ebr. 10:25. Icke öfwergifwandes wår församling, såsom somlige för sed hafwa; utan förmanen eder inbördes, och det des mer, at I sen huru dagen nalkas.

Den Sednare Taflan.

33. Hwilka och huru många Bud hörra til den sednare Taflan?

De sju efterföljande.

34. Hwarom handla de?

Om kärleken til wår nästa.

35. Huru skole wi älska wår nästa?

Som oß sjelfwa.

Matth. 22:39. Du skal älska din nästa som dig sjelf.

36. Ho är wår nästa?

Alla menniskor, både wänner och owänner; kände och okände, fattige och rike, som wår råd och hjelp behöfwa.

Matth. 5:44. Älsker edra owänner, wälsigner dem som eder banna; görer wäl emot dem som eder hata; beder för dem som göra eder skada och förfölja eder. Luc. 10:36. &c.

37. Hwarföre kallas alla menniskor wår nästa.

Ty wi hafwe alle en Gud; alle bo wi tilsammans här på jorden: alle äre wi ock af Adam och Ewa utkomne, och hafwe enahanda ingång til lifwet, mycken wedermöda, och en utgång, at wi alle måste hädan. Apostl.

Apoſtl. 17: 26. Gud haſwer gjort alt menniſkoſlägtet af et blod.

Job. 5: 7. Menniſkan warder född til olycka, ſåſom ſoglarne til at flyga.

Job. 7: 1. Måſte icke menniſkan alltid wara i ſtrid på jorden: och hennes dagar åro ſåſom en dagakarls?

Wish. 7: 6. Alle haſwa enahanda ingång til liſwet, och lika utgång.

38. Hwad befaller Gud i det fjerde Budet?

At wi ſkole hedra fader och moder.

39. Hwad förſtås med Fader och Moder?

Wåre föräldrar, ſwärfader, ſwärmoder, fosterfäder, öfwerhet, lärare, husbönder; ſamt alle andre, ſom ſig faderligen om oß wårda.

Tob. 10: 13. Och förädrarne förmanade ſin dotter Sara, at hon ſkulle hålla ſin mans föräldrar i åra, ſåſom ſina egna föräldrar.

1 Moſ. 41: 43. Pharao lät utropa för Joſeph: denne är landsens fader.

2 Kon. 13: 14. Då Eliſa war krank, kom Joas Iſraels Konung ned til honom, och gret för honom, och ſade: min fader, min fader, Iſraels wagn, och hans reſenärer.

Gal. 4: 2. Arfwingen är under förmyndare och föreſtåndare in til den tiden, ſom af fadren förelagd är.

40. Hwad är det, at hålla dem i wördning, och haſwa dem för ögon?

Det är: af hjertat älſka dem; bedja wäl för dem; med wördnad och ödmjukhet umgås med dem, intet förtörna eller bedröfwa dem, utan tjena och åra dem med gerningar, med ord och tålamod, och gerna dem åtlyda.

3 Moſ. 19: 3. Hwar och en frukte ſin moder

der och sin fader; ty jag är HERREN eder Gud.

Mål. 1: 6. En son skal hedra sin fader, och en tjenare sin herre.

Eph. 6: 2, 3. Hedra din fader och moder, hwilket är det första bud, som lärte med sia hafwer: på det dig skal wäl gå, och du må blifwa långliswad på jorden.

Col. 3: 20. Se Rit. 41.

41. Äro barnen pliktige at lyda sina föräldrar uti alt?

Ja, uti alt som icke stråfwar emot Guds ord och samwetet: ty då måste man mer lyda Gud än menniskor.

Col. 3: 20. I barn warer edra föräldrar lydige i all ting: ty det täckes wäl HERRANOM.

Ordsp. 23: 22. Hör din fader, den dig födt hafwer; och förakta icke din moder, då hon gammal warder.

Apostl. 5: 29. Petrus, och Apostlarne sade man mästemer lyda Gud, än menniskor.

42. Hwad låfwar Gud dem som detta göra?

At dem skal wäl gå; och de skola få länge lefwa på jorden.

5 Mos. 5: 16. Du skal hedra din fader och din moder, såsom HERREN din Gud dig budit hafwer; på det at du må länge lefwa, och at dig må wäl gå uti de lande, som HERREN din Gud dig gifwa skal. Eph. 6: 3. Se R. 40.

43. Äro de då altid Gudi misshaglige, som bittida dö?

Nej. Ty det sker ofta, at Gud dem bittida bårtrycker ifrån olyckan, som honom kåre äro, och gifwer dem et bättre lif.

Wish. 4: 10, 11. Han behagar Gudi wäl, och är honom kär: och warder bårttagen ifrå ifwer ibland syndare; och warder bårtryckt, t ondskan icke skal förwända hans förstånd, ller falsk lära bedraga hans själ.

44.

44. Huru skal man då förstå detta Guds löfte?

Det skal man förstå med wilkor, nämligen, om det är oß nyttigt, och Gudi behagligt.

45. Hwad förbjudes i detta fjerde Budet?

Olydna, förakt och förtörnelse emot föräldrarne, och alla dem, som under faders och moders namn förstås.

5 Mos. 27: 16. Förbannad ware den som bannar sin fader eller moder: och alt folket skal swara, och säga: Amen.

Rom. 13: 1. Hwar och en ware Öfwerheten, som wäldet hafwer, underdånig: ingen Öfwerhet är utan af Gudi: den Öfwerhet som är, hon är skickad af Gudi.

46. Hwad förbjuder Gud i det femte Budet?

Dråp.

47. Hurulunda sker dråp?

När man antingen sjelf eller genom andra, hemligen eller uppenbarligen ihjälslår, eller med förgift förgifwer och skadar sin nästa til lif eller lem; eller i sit hjerta honom hatar, samt uti onda ord och åthåfwor utbrister, och honom förföljer.

1 Mos. 9: 6. Den som utgjuter menniskoblod, hans blod skal ock af menniskom utgutet warda. Förty Gud hafwer gjort menniskan efter sit beläte.

Matth. 5: 22. Hwilken som förtörnas på sin broder, han skal wara skyldig under domen: men hwilken som säger, Racha til sin broder, han är skyldig under rådet; men hwilken som säger, du dåre, han är skyldig til helwetes eld.

1 Mos. 4: 5, 6. Til Kain och hans offer såg

HER

HErren icke tåckeliga; dårföre wardt Kain swårliga wred, och hans hy förwandlades.

48. Är då alt dråpande, wrede och hat af Gud förbudet?

Nej. Werldslig Öfwerhet, som Gud hafwer gifwit swärdet i handen dem ondom til straff, måste til lifwet straffa öfwerdådiga miſsgerningsmenniſkor, och wåld styra: wredgas må man ock öfwer dem, som illa göra, och hata det som syndigt är.

Rom. 13: 4. Gör du det ondt är, så må du rådas; ty Öfwerheten bär icke swärdet förgäfwes; utan han är Guds tjenare, en hämnare honom til straff som illa gör.

1. Moſ. 9: 6. Se N. 47.

49. Hwad befalles i detta femte Budet?

Att wi ſkole hjelpa, frälſa och befordra wår nästa i all hans lifsnöd.

50. Huruledes ſker det?

Då wi warkunne oß öfwer wår nästa, och all flit anwände til det, ſom lånder til hans wälfärd, lif och helſa; och afwärje hwad honom ſkadligt är.

51. Hwad förbjuder Gud i det ſjette Budet?

All otukt och hordoms synd, ſom ſker med tankar, ord, åthäfwor och gerningar, så innom ſom utom ägtenſkapet.

Matth. 5: 28. Hwilken ſom ſer på en qwinna til at begära henne, han hafwer allaredo gjort hor med henne i ſit hjerta.

Ebr. 13: 4. Ägtenſkapet ſkal hållas ärligt ibland alla, och ägtenſkapsſäng obeſmittad: men bolare och horkarlar ſkal Gud döma.

Rom. 13: 13.

52. Hwad befalles i detta Gette Budet?

Först i gemen, at hwar och en menniſka ſkal föra et kyſkt och tuktigt lefwerne; ſå wäl lösaktighet, tilfälle och tecken därtil: ſedan i ſynnerhet, at hwar och en, ſom i ägtenſkapsſtånder ſtadd är, i all trohet älſkar och ärar ſin ägta maka.

1 Theſſ. 4:3,4,5. Detta är Guds wilje, eder helgelſe, at i flyn boleri; Och hwar och en af eder wet behålla ſit kar i helgelſe och ära: Icke uti luſtig begärelſe, ſåſom hedningar, de ſom af Gud intet weta. Gal. 5:24. Tit. 2:4,5.

53. Hwad förbjudes i det ſiunde Budet?

Stöld och tjufweri.

54. På huru mångahanda ſätt bedrifwes tjufweri?

Det ſker på mångahanda ſätt; och beſynnerligen: 1. När man utan låf och hemligen, emot egarens wilje, bortttager hans penningar och egodelar; eller ock med wåld röfwar honom något ifrån. 2. Läckar och tubbar något ifrån enem. 3. Beſwiker någon i handel och wandel, med falſk wigt och mått. 4. När man icke rättrådeligen gifwer werldslig Öfwerhet och ſina Lärare den del, ſom dem tillkommer. 5. Är förſumlig i ſit arbete; och 6. Förhåller arbetaren ſin förtjenta lön, och mera ſådant.

Eph. 4:28. Den där ſtulit hafwer, han ſtjäle icke mer: utan hellre arbete med ſina händer det godt är: på det han något ſkal hafwa dela med den ſom nödtorftig är.

3 Moſ. 19:13. Du ſkal icke göra dinom näſta orätt, eller röfwa honom. Din dagakarls

lön skal icke blifwa när dig in til morgonen
1. Thess. 4: 6.

5 Mos. 25: 13, 14. Du skal icke hafwa tweggehanda wigt i dinom säck, större och mindre: Och i dino huse skal icke wara tweggehanda skäppa, större och mindre.

Matth. 22: 21. Gifwer Kejsarenom det Kejsarenom tilhörer, och Gudi det Gudi tilhörer.

Mal. 3: 10. Förer mig tionden allesammans uti mina tiondelado, at i mino huse må spis wara: och beprófwer mig härutinnan, säger HErren Zebaoth, om jag ock icke upläter eder himmelens fönster, och gjuter wälsignelse neder tilfyllest.

55. Hwad befalles i detta sjunde Budet?

Upriktighet och rätträdighet emot hwar man, intet göra någrom orätt, eller afhända enom det honom med rätta tilhörer: utan fast mer där til förhjelpa, det wår nästas gods och näring må warda förökad och beskärmad; samt afböja allahanda hinder och skada, där igenom hans egendom kan lida något men, blifwa förwärrad och förminskad.

Hes 33: 15. Om den ogudaktige pant igengifwer, och betalar hwad han röfwat hafwer, och wandrar efter lifsens ord, så at han intet ondt gör; så skal han lefwa, och icke dö. Tob. 2: 21.

56. Hwad förbjuder Gud i det åttonde Budet?

Falskt witnesbörd och lögn, som är satans foster.

Joh. 8: 44. Djefwulen blef icke ståndande i sanningen; ty sanningen är icke i honom: när han talar lögnen, talar han af sit eget; ty han är lögnaktig, och des fader.

57. Hu-

57. Huru sker det?

När man sin nästa, 1. Falskeligen beltuger, och osant witnar på honom. 2. Förrader honom med betrodda hemligheters otidiga utspridande. 3. Hans ord och gerningar til det wärsta uttyder, och honom baktalar. 4. Med osanna och updiktade beskylningar hans goda namn och rykte förklenar.

2 Mos. 23: 1. Du skal icke tro löanaktigt tal, så at du gör enom ogudaktigom bistånd, och warder et wrångt witne Syr. 27: 17.

Ordspr. 20: 19. War unbewarad med den som hemlighet uppenbarar; och med baktalare, och med falskom mun. Syr. 28: 15.

58. Hwad befalles i detta åttonde Budet?

At tänka och tala wäl om wår nästa: hans fel och swagheter öfwerskyla: och när han af klaffaren blifwer oförskyldt förtalad, at man då hans goda namn förswarar, och all ting til det bästa uttyder; och talar sanningen.

1 Cor. 13: 5,6. Kärleken tänker intet argt, han gläds icke öfwer orättfärdighet.

Ps. 15: 3. HErre ho skal bo i dine hyddo? Den med sin tunga icke förtalar, utan talar sanningen af hjertat.

59. Hwad förbjudes i det nijonde Budet?

Werkelig begärelse och ond lusta; och således alle onde tankar, därmed menniskan umgås, och sig där uti förlustar; men enkannerligen förbjudes, at hafwa lust til sin nästas hus, gods, arf, eller annan wälfången egendom, den wi intet skole komma under oß med illfundiga

stämp-

stämplingar, eller med något sagert sken, såsom det skedde med rätta.

Jak. 1:14,15. Hwar och en warder frestad, då han af sin egen begärelse dragen och lockad warder. Där efter, sedan begärelsen hafwer aflat, föder hon synden: men då synden är fullbordad, föder hon döden.

60. Hwad befalles i det nijonde Budet?

At wi gerna skole unna wår nästa hans goda, och wara honom behjelplige, icke allenast til at behålla och nyttja det; utan ock all skada fliteligen afwända.

Phil. 2:4. Ser icke hwar på sit eget bästa, utan hwar och en på ens annors bästa.

61. Hwad förbjudes i det tijonde Budet?

Den medfödda onda begärelsen och arfsynden, hwilken är roten och upphofwet, som retar oß til alt det som sträfwar emot Guds bud; men i synnerhet all åtrå til wår nästas maka, (hustru eller man) legofolk, boskap, eller mera sådant.

Rom. 7:18. Jag wet, at i mig, det är i mit kött, bor icke godt: wiljen hafwer jag; men at göra godt, det finner jag icke. Jak. 1:14. Se N. 59. 5 Mos. 5:21.

62. Hwad befalles här?

At wi skole aldeles förqwäfja den onda begärelsen, och hafwa en fullkomlig hjertans renhet: så ock förmana och tilhålla wår nästas maka och tjenstefolk, at de bliswa i sin kallelse, tjenst och wilkor; och troligen göra hwad de äro pliktige.

63. Hwarföre säge wi wid alla Budorden

Wi skole frukta och älska Gud?

Där med wilje wi låta förstå, at

Guds

Gudsfrukten och kärleken äro som en källa och ursprung, hwaraf alla gerningar flyta såsom, som i lagen befalte äro; ty man kärlek och gudsfrukten äro de enda saker för Gud än skrymteri.

1 Joh. 5: 2. Där på wete wi, at wi älske Guds barn, när wi älske Gud, och hålle hans bud. 5 Mos. 10: 12. ꝛc.

64. Hwad är summan af Lagen?

Du skal älska HERran din Gud, af allt dit hierta, af all din själ, af all din kraft; och din nästa som dig sjelf.

Matth. 22: 37, 38, 39. Jesus sade til den skriftlärda Pharisæen: Du skal älska HERran din Gud, af allt dit hierta, och af all din själ, och af all din kraft. Detta är det yppersta och förnämsta budet. Det andra är dess like: Du skal älska din nästa som dig sjelf. 5 Mos. 6: 5.

65. Hurn beslutes Lagen eller de Tio Budorden?

1. Med hotelse och straff öfwer dem, som lagen öfwerträda. 2. Men med nådelöfte och allt godt öfwer dem, som honom hålla och fullgöra.

66. Kan någon menniska fullgöra eller fullkomligen hålla Lagen?

Nej. Uti fullkomlighetens stånd, och förr än menniskan föll i synd, så kunde hon göra lagen tilfyllest; men nu efter syndafallet, är det henne omöjeligt: ty lagen är andelig, och fordrar en fullkomlig lydna; men wi äre kötslige, och af den onda begärelsen fördärfwade.

Rom. 7: 14. Wi wete, at lagen är andelig; men jag är kötslig, såld under synden.

Apoſt. 15: 10. Hwi freſten i Gud, at i wiljen lagga det ok på lärjungarnes hals, det hwarken wåre fäder, eller wi bära kunde?

Eph. 2: 1. I woren döde genom öfwertrådelſer och ſynder.

2. Cor. 3: 5. Wi äre icke begwämlige af oß ſjelfwa något tänka, ſåſom af oß ſjelfwa.

67. Är Gud då hård och orättfärdig, ſom af oß fordrar, det wi intet hålla kunne?

Bärt det. Gud är intet orſaken därtil utan han fordrar med rätta det igen: ſom han wåra förſta föräldrar förlänt hafwer; nämligen förmågan och kraſter, at fullborda lagen; och det icke annorlunda, än den, ſom något utlåner til någon, ſom det förſlöſer, och icke igen betala kan, intet må beſkyllas göra orätt, om han det ſamma igen fordrar af des barn och arfwingar.

68. Hwar til är då lagen nyttig?

Lagen läreroß: 1. Hwad wi göra och låta ſkole. 2. At känna wår fördärfwade natur och många ſynder. 3. Tuktar och drifwer oß til at ſöka Chriſtum, ſom är lagſens ände och fullbordan, då han läter ſe, och oß i wårt ſamwete öfwertygar, at wi af egna kraſter intet honom kunne fullkomligen hålla.

Rom. 3: 20. Intet kött kan af lagſens gerningar warda rättfärdigt för Gudi: ty af lagen känner man ſynden.

Gal. 3: 24. Lagen hafwer warit wår tuktomäſtare til Chriſtum.

Rom. 10: 4. Chriſtus är lagſens ände, til rättfärdighet hwarjo n och enom ſom tror.

69. Huru kunne wi känna ſynden af lagen?

När wi rätteligen betrakte Dijo Guds Bud, och med dem jämföre wårt lefwerne, tankar, ord och gerningar, så finne och se wi däruti lika som i en andelig själens spegel, wåra fel och brister: ty wi fele i många stycken alle.

Rom. 3: 12. Alle hafwa afwikit; alle samman äro onyttige wordne: ingen är som godt gör; icke til en.

70. Hwad är synd?

Allt det som sträfwar emot Guds Bud, förtörnar Gud, och förtjenar straff.

1 Joh. 3: 4. Hwar och en som gör synd, han gör ock orätt; och synd är orätt.

Ps. 5: 5. Du äst icke den Gud, hwilkom et ondaktigt wäsende behagar.

Rom. 2: 8, 9. Ogunst och wrede, bedröfwelse, och ångest öfwer hwar och en menniskas själ, som illa gör.

71. Huru mångahanda är synd?

Tweggehanda: Arfsynd och Werksynd.

72. Hwad är arfsynd?

Arfsynden är icke allenast Guds belåtes förlorande; utan ock hela menniskans fördärfwade natur och onda begärelse, uti hwilken hon aflas och födes wredens barn, utan gudsfruktan och sann tro: ja, hon är (kärtlaen sägande) en oförmögenhet til alt godt, och en benägenhet til alt ondt.

Rom. 7: 18. Jag wet, at i mig, det är, i mitt kött bor icke godt: wiljen hafwer jag wel at göra godt, det finner jag icke.

73 Hwarföre kallas hon arfsynd?

Derföre, at wi henne ärft hafwe, ge-

genom den naturliga födelsen af wåra förſta föräldrar, Adam och Eva.

Pſ. 51: 7. Si, jag är af ſyndelig ſåd född; och min moder haſwer mig i ſynd aflat.

Rom. 5: 12. Igenom en menniſka är ſynden kommen i werlden, och för ſyndena ſkull döden.

74. Hwad är Werkſynd?

Allt det onda, ſom wi tänke, tale eller göre emot Gud och wår n. ſä, hwilket kommer af arfſynden.

Matth. 15: 19. Af hiertat utgå onde tankar, mord, hor, förlenad, tjufweri, falſkt witne, hädelſe.

75. Hwilken war orſaken til wåre förſte föräldrars ſynd?

Djefwulens afwund, och de ſjelfwe, ſom misbrukade ſin fria wilje, mera trodde ormen än Gud, och åto af det förbudna träd.

1 Moſ. 3: 1. följ. Ormen fade til qwinnona: Ja, ſkulle Gud haſwa ſagt, i ſkolen icke åta af allahanda träd i luſtgärdenom? Ingalunda ſkolen i döden dö. Och hon tog utaf frukten, och åt, och gaf deslikes ſinom man däraf, och han åt. ꝛc.

76. Straffar Gud barnen för föräldrarnas miſsgerningar?

Straffet öfwergår wäl dem egentligen, ſom ſynda; men om barnen äro delaktige uti föräldrarnas ſynder, och träda i deras fotſpår, ſå fäde och lida, ſå för ſin egen, ſom för föräldrarnas ondſka ſkul. Deſ. 18: 4. Hwilken ſjäl ſom ſyndar, hon ſkal dö.

77. Hwad ſtraff förtjena de, ſom lagen öfwertråda?

Guds wrede, förbannelſe, alla-

handa plågor, döden, och den ewiga fördömelsen.

5 Mos. 27:26. Förbannad ware den som icke fullkommar all lagens ord, så at han gör dår efter: och alt folket skal säga: Amen. Gal. 3: 10. 13. Huru kunne wi ifrån alt detta omda frälste warda?

Det lära oß Trons Artiklar och Ewangelium.

Andra Hufwudstycket.

Om Trons Artiklar, Och Ewangelio.

1. Hwad åro Trons Artiklar?

De åro en lära om Gud den Helga Treenighet, och hans wälgerningar, hwilken en Christen menniska nödwändigt weta och tro skal, om hon wil salig warda.

2. Hwad bemärker det Grekiska ordet Ewangelium?

Et ljufligt och gladt bådskap.

3. Hwad lärer Ewangelium?

Det lärer oß, at wi genom tron på JEsum Christum hafwe en nådig Gud, få syndernas förlåtelse, och ewinnerligt lif.

Joh. 3: 16. Så älskade Gud werlden, at han utgaf sin enda Son, på det at hwar och en som tror på honom, skal icke förgås, utan få ewinnerligt lif. Joh. 20: 31.

4. Hwad åtskilnad är emellan Lagen och Ewangelium?

Lagen straffar menniskan för synd, och förskräcker; men Ewangelium tröstar henne, och försäkrar om Guds nåd och syn-

sundernas förlåtelse. Lagen fordrar gerningar; men Ewangelium tron. Lagen är af naturen någorlunda känd: Ewangelium är en hemlighet, hwilken förborgad är för alt förnuft; men Gud hafwer det framhaft genom Sonen. Lagen låfwar ewigt lif dem, som honom genom egen rättfärdighet och fullkomlig lydna fullgöra: Ewangelium låfwar det samma; men genom en annans rättfärdighet sig tillegnad nämligen Christi rätt, färdighet.

5 Mos. 27: 15, 17. Förbannad ware den som gör en afgud eller gutet belåte. Förbannad ware den som flytter sin nästas rämärke: och alt folcket skal säga: Amen ꝛc.

Rom. 1: 16. Christi Ewangelium är Guds kraft, allom dem til salighet som tro.

Luc. 10: 28. Gör det så får du lefwa.

Rom. 10: 9. Om du bekänner med din mun JEsum, at han är HErren; och tror i dit hierta, at Gud hafwer uppwäckt honom ifrå de döda, så warder du salig.

Rom. 2: 14. Hedningarne, som icke hafwa lagen, göra dock af naturen det lagen innehåller.

Eph. 1: 9. Gud hafwer oß låtit få weta sin wiljes hemlighet, efter sit goda behag, och hafwer det framhaft genom Christum.

Joh. 1: 18. Ingen hafwer någon tid sedt Gud: ende Sonen, som är i Fadrens skot, han hafwer det kungjort.

5. Huru många äro Trons Artiklar?

Tre.

6. Hwilke äro de?

Den förste är om Gud Fader, och Skapelsen. Den andre om Guds Son,

och Återlösningen. Dentredje, om den Heliga Anden och Helgelsen.

Den Förste Artiklen.

Om Gud Fader, och Skapelsen.

7. Hwarföre säger du: Jag tror?

Ty den som wil salig warda, han måste intet lita på en annans tro; utan sielf, för sin egen person, hafwa den christliga tron, så at han kan säga med Paulo: Jag wet på hwem jag tror.

Hab 2:4. Den rättfärdige lefwer af sin tro. Gal. 3:11.

2 Tim. 1:12 Jag wet på hwem jag tror, och är wiß at han förmår förwara mit betrodda gods in til den dagen.

8. På hwem skole wi tro?

På Gud.

9. Hwad är Gud?

Gud är en Ande, til sin warelse; ewig, alsmägtig, rättfärdig, allestädes närwarande; allwis, sannfärdig och barmhertig.

Joh. 4:24. Gud är en Ande.

Pſ. 90:2. Förr än bergen wordo, och jorden och werlden skapade blefwo, äst du Gud, af ewighet til ewighet.

1 Mos. 17:1. HErren sade til Abraham: Jag är Gud alsmägtig; wandra för mig, och war fullkomlig.

Dän. 9:14. HErren wår Gud är rättfärdig i alla sina gerningar som han gör.

Pſ. 139:1. HErre, du utransakar mig, och känner mig.

Joh. 8:26. Jesus sade til Judarne: den mig sändt hafwer, är sannfärdig.

2 Mos. 34:6. Då HErren gick fram om

för

för Mose anlikte på Sinai berg, ropade han, HERre, HERre Gud, barmhertig och nådelig: och långmodig, och af stor nåde, och trofast.

10. Äro flere än en Gud?

Nej. Det är allena en; men i den guddomliga warelsen äro tre Personer. Fadren, Sonen, och den Helge Ande, och kallas den Heliga Trefaldighet, eller Treenighet.

5 Mos. 6: 4. Hör Israel: HERren wår Gud är en enig HERre.

1 Joh 5: 7. Tre äro de som wittna i himmelen, Fadren, Ordet, och den Helige Ande: och de tre äro ett.

11. Hwilken är Fadren?

Fadren är den förste personen i den guddomliga warelsen, som af ewighet hafwer födt Sonen, sig sjelfwom jämlik och samwarande.

Ps. 2: 7. Du äst min Son, i dag hafwer jag födt dig. Ebr. 1: 3, 5.

12. Hwarföre kallas Fadren den förste personen?

Icke därföre, som skulle han utinågon förmån, wara mer och större, eller i anseende til tiden, hafwa warit förr, än de andre personerna; utan han kallas den förste för ordningen skul: ty ewig, det är: utan begynnelse och ände, är Fadren; ewig är Sonen; ewig är den Helige Ande: dock icke tre Gudar, utan en ewig och almägtig Gud.

13. Hwad wälgerningar hafwer Gud Fader oß bewisat?

Han hafwer skapat oß: han uppehål-

er, beskärmar och försörier oß. Han hafwer ock utgifwit sin Son för oß.

Ps. 71: 6. HErre, du hafwer dragit mig utur min moders lif. Job 10: 8.

Apostl. 17: 28. I Gudi lefwe wi, röres, och hafwe warelse.

Es. 41: 10. Frukta dig intet, jag är med dig: wik icke af, ty jag är din Gud: jag styrker dig; jag hjelper dig ock, jag håller dig wid magt genom min rättfärdighets högra hand. Matth. 6: 25. Joh. 3: 16. Se 24. Sid.

14. Uteslutes då Sonen och den Helge Ande ifrån Skapelsens werk?

Nej. Gud Fader hafwer genom Sonen i den Helga Ande skapat all ting.

Ebr. 1: 2. Gud hafwer satt sin Son til arfwinge öfwer all ting; genom hwilken han ock werlden gjort hafwer. Col. 1: 6.

Ps. 33: 6. Himmelen är gjord genom HErrans ord; och all hans här genom hans muns Ande.

15. Hwar af hafwer Gud i begynnelsen skapat all ting?

Af intet.

Ebr. 11: 3. Genom tron besinne wi, at werlden är fullbordad genom Guds ord: så at alt det man ser, är wordet af intet.

16. Hwad är då det, som Gud skapat hafwer?

Himmel och jord; och alt det, som där uti är, både synligt och osynligt.

1 Mos. 1: 1. I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. Col. 1: 16.

17. Uti hwad ordning skapade Gud werlden?

På sex dagar skapade Gud himmel och jord, med alt det, som där uti är, sålunda, nämligen: På den första dagen,

äm-

ämnet til all ting, och ljuset. På andra dagen, himmelen. På tredje dagen haſwet och jorden, med allahanda trädgräs och örter. På fierde dagen, sol, månen och ſtjernorna. På femte dagen, fiſkar och foglar. På den ſiette dagen, djuren på marken; och aldraſidſt ſkapade han menniſkan til ſit beläte.

1 Moſ. 1. Se hela kapitlet om ſkapelſen.

18. Hwar uti beſtod Guds beläte i menniſkan?

Det beſtod uti menniſkans medſkapade fullkomliga wishet, rättfärdighet och helighet. Hon hade ock då kroppens odödlighet, och herrawälde öfwer djuren på jorden, i haſwet och i luften, och flera härliga förmåner: hwilket alt kallas Guds beläte; och det ſamma hade genom den naturliga födelſen kommit in på barnen och efterkommande, om wåre förſte föräldrar hade i ſin medſkapade fullkomlighet beſtändande blifwit.

1 Moſ. 1: 27. Gud ſkapade menniſkan ſig til et beläte, til Guds beläte ſkapade han honom: man och qwinna ſkapade han dem.

Eph. 4: 24 Ikläder eder den nya menniſkan, den efter Gud ſkapad är, i ſanfärdig rättfärdighet och helighet. Wish. 2: 23.

1 Moſ. 1: 28. Gud wälſignade dem, och ſade: räder öfwer fiſkarne i haſwet, och öfwer foglarne under himmelen, och öfwer all djur ſom kråla på jorden.

19. Blef menniſkan intet ſtändaktig i denna ſin medſkapade härlighet

Nej, bättre Gud.

20. Huru hafwer hon sig Guds belåte förlorat?

Genom syndafallet, och Guds buds öfwerträdelse.

1 Mos. 5: 3. Och Adam födde en son, som hans belåte lik war.

21. Hwilka åro de osynliga skapade Creatur?

Änglarne.

22. Hwad åro Änglarne?

Änglar åro andar, osynlige, af Gud i begynnelsen skapade, i sanning, wishet, härlighet, kraft och rättfärdighet.

Ps. 104: 4. HErre, du gör dina Änglar til winder, och dina tjenare til eldslåga.

23. Blefwo de alle ståndaktige i denna härligheten?

Nej.

Joh 8: 44. Diefwulen blef icke ståndande i sanningen: ty sanningen är icke i honom.

24. Huru mångahanda åro då Änglarne?

Tweggehanda: gode och onde.

25. Hwilke kallas gode Änglar?

De som blefwo beständige i deras medskapade härlighet och rättfärdighet; warande nu fäst det goda bekräftade och faste, at de aldrig mer kunna falla: och de kallas helige, och ljusens Änglar.

Matth. 18: 10. Ser til, at i förakten ingen af dessa små: ty jag säger eder, at deras Änglar i himmelen se altid min Faders ansikte, i himlom. Marc. 8: 38.

2 Cor. 11: 14. Sielfwer satan förskapar sig uti ljusens Ängel.

26. Hwad är deras ämbete?

At läfwa Gud, och uträtta hans

Be-

befallningar, samt tjena och beskydda dem, som saligheten ärfwa skola.

Ebr 1:14. Äro Änglarne icke allesamman tienstandar, utsände til tjenst, för deras skul som saligheten ärfwa skola?

27. Hwilka kallar du onda Änglar?

Dem, som afföllo ifrå Gud, och blefwo hel weter nedertörte; bundne med mörkrets kedior, at förwaras til domedagen.

Jud. Ep. w. 6. De Änglar som icke behöllo sin förstadöme, utan öfwergåfwo sin hemman, dem förwarade han med ewiga bojor i mörkret til den stora dagens dom. 2 Pet. 2: 4

28. Låfwer Gud ännu dagligen omsorg för all ting?

Ja. Gud drager omsorg för alla Creatur; men besynnerligen låter han sig wärda om menniskorna, och fördeles dem, som tro på honom.

Matth. 6: 26. Ser uppå foglarne under himmelen: de så intet, och intet skåra de heller up, och församla intet i ladorna; och eder himmelske Fader föder dem.

Matth. 10: 30. Äro ock edor hufwudhår all räknad. 1 Cor. 9: 9, 10.

1 Tim. 4: 10. Gud är alla menniskors Frälsare, men besynnerligen deras som tro.

29. Hwarföre gör Gud alt detta?

Alt af blotta nåd och faderlig godhet, utan någon wårförtienst eller wärdighet.

Ps. 145: 9. HErren är alsom god; och förbarmar sig öfwer all sin werk.

30. Hwad skole wi säga om det myckna onda, som sker i werlden?

Gud werkar alt godt, och befrämjar det, som sker efter hans wilje: men det

vnda förbjuder han; straffar, och ofta förhindrar, doch under stundom tilstädjer; sättande det et wist mål före, och til en god ände styrer.

2 Sam. 17: 14. HErren skickade det så, at det goda Achitophels råd skulle warda förhindradt, på det at HErren skulle låta komma en olycka på Absalom. 1 Mos. 50: 20.

Job. 2: 6. HErren sade til satan: Si, Job ware i dine hand, doch skona hans lif.

Joh 7:30. De öfwerste Prästerna foro efter at gripa Jesum; doch kom ingen sina händer wid honom: ty hans tid war icke ändå kommen.

31. Hwad åre wi Gud för denna och sköra wälgerningar skyldige?

Lof och tacksägelse, lydna och tjenst.

Ps. 136: 1. Tacker HErranom; ty han är god: ty hans godhet warar ewinnerligen.

Läs hela Psalmen til änden.

1 Sam. 15: 22. Samuel sade til Saul: Menar du, at HErren hafwer lust til offer, och bränneoffer, såsom därtil, at man lyder HErrans röst? Si, lydna är bättre än offer, och höra til är bättre än det feta af wädrar.

Luc. 1:68, 74, 75. Zacharias sade: Lofwad ware HErren: ty han hafwer förloßat sit folk, at wi frälste utu wåra owänners hand, måtte honom tjena utan fruktan, i helighet, och rättfärdighet, för honom, i alla wåra lifsdagar.

Den Andre Artiklen.

Om

Guds Son, och Återlösningen.

32. Hwilken är Guds Son?

Guds Son är den andre personen i Guddomen; född af Fadren i ewighet: Hwilken wardt menniska, född af Jungfru Maria.

Mich

Mich. 5: 2. Utaf Bethlehem Ephrata skal den komma, som i Israel en HErre wara skal: hwilkens utgång warit hafwer af begynnelsen, och af ewighet.

Es. 7: 14. Si, en Jungfru är hafwande, och skal föda en Son, den skal hon kalla Immanuel.

33. Hwad wälgerningar hafwer Guds Son oß betedt?

Han hafwer oß återlöst och förloßat ifrån alla synder; ifrå döden och djefwulens wäld.

1 Joh. 1: 7. JEsu Christi, Guds Sons blod, renar oß af alla wåra synder.

Os. 13: 14. Jag wil förloßa dem utu helwete, och hjelpa dem ifrå döden.

34. Hwar med hafwer han oß återlöst?

Icke med penningar, silfwer eller guld; utan med sin oskyldiga död och pina.

1 Pet. 1: 18, 19. Weter, at i icke med förgängligt silf eller guld igenlöste åren ifrån edert fåfånga leswerne, efter fädernas sätt: utan med Christi dyra blod, såsom med et menlöst och obesmittadt lambs.

35. Hwad wälgerningar hafwer han mera oß bewist?

Han hafwer ock genom sin fullkomliga lydna för oß fullgjort och upfylt lagen.

Gal. 4: 4, 5. Då tiden wardt fullkommen, sände Gud sin Son, föddan af qwinno, gjordan under lagen: på det han skulle förloßa dem, som under lagen woro.

Matth. 5: 17. Jag är icke kommen til at uploßa, utan til at fullborda lagen.

36. Huru nämnes han här i denna Artiklen?

JESUS CHRISTUS.

1 Cor. 3: 11. En annan grund kan ingen lig-

lägga, än den som laander är, hwilken är JESUS CHRISTUS. Ebr. 13: 8.

37. Hwad bemärker det Ebreiska ordet JESUS?

En Frälsare: ty han hafwer frälst sit folk ifrå synden.

Matth. 1:21. HErrans Ängel uppenbarade Josephi Davids son i sömnen, och sade: Maria skall föda en Son, och du skall kalla hans namn JESUS: ty han skal frälsa sit folk ifrå deras synder.

38. Hwad betyder det Grekiska ordet CHRISTUS?

Smord: ty han är efter den menskliga naturen, smord med glädjenes oljo, och den Heliga Ande och kraft.

Ps 45: 8. Gud, din Gud hafwer smort dig med glädjenes-olja, mer än dina medbröder.

Apostl. 10: 38. Gud hafwer smort JEsum af Nazaret med den Heliga Ande och kraft.

39. Huru många naturer äro i Christo?

Twenne. Den guddomlige och den menskliga.

40. Äro då twenne Personer i Christo?

Nej. JEsus Christus, sann Gud och menniska, är en person: ty bägge naturerna äro i Christo personligen så förenade, som kropp och själ i menniskan; dock oupplöskligen, och kunna i all ewighet intet skiljas ifrån hwar annan.

41. Hwarföre måste Christus wara både Gud och menniska?

En menniska måste han wara, på det han skulle kunna lida och dö; men som en blott menniska inter kunde försona synder, och bärttaga Guds wrede och lagens

sens förbannelse; ei heller öfwerwinna döden, djefwulen och helwetet: därföre måste han tillika wara en sann Gud.

Ps. 49: 8, 9. Kan dock en broder ingen förlösa, eller Gud någon försona; ty det kostar för mycket at förlösa deras själ; så at han måste låta det bestå ewinnerligen.

Rom. 8: 3. Det som lagen icke kunde åstad komma, i det hon wardt förswagad af köttet, det gjorde Gud, sändande sin Son i syndigt kötts likenelse, och fördömde synden i köttet genom synd.

42. Hwar til är Christus smord?

Til en Prophet, öfwerste Präst, och Konung.

43. Hwarföre kallas han Prophet?

Därföre, at han hafwer uppenbarat och förkunnat oss sin himmelske Faders wilje och råd om wår saligher.

5 Mos. 18: 18. HErren sade: Jag skal upwäcka dem en Prophet, såsom du äst, utaf deras bröder, och gifwa mine ord i hans mun; han skal tala til dem alt det jag honom bjuda wil.

Joh. 1: 18. Se 2. Sid.

44. Hwarföre kallas han öfwerste Präst?

För det, at han hafwer ena reso offrat sig sielf, til en förlösning för wåra synder; så ock daaligen manar godt för oss hos Fadren.

Ebr. 9: 28. Christus är ena reso offrad, til at bärttaga mångs mans synder.

Rom. 8: 34. Christus är den som lidit hafwer döden, den ock sitter på Guds högra hand, och manar godt för oss.

45. Hwar uti består hans Konungsliga ämbete?

Där uti, at han regerar icke allenast öf-

öfwer allt det, som är i himmelen och på jorden; utan ock i synnerhet öfwer Sion det är, hans nåderike och christeliga Församling; ja, han hafwer ock sit härlighets rike i himmelen.

Ps 8:7. Du skal göra menniskones Son til en HErre öfwer dina händers werk; allting hafwer du under hans fötter lagt. Ps. 110:7.

Ps. 2:6. Jag hafwer insatt min Konung på mit helga berg Sion.

46. Hwarföre säger du: jag tror, at JEsus är min HErre, hwilken mig förloßat hafwer?

Därföre, at jag uti trons saker intet dömer eller något sluter af mit blinda förnuft; utan enfaldeligen tror, och mig tillegnar Christi allmänna förloßning, med wiß försäkran, at han ock hafwer frälst och fört mig ifrå djefwulen til Gud, ifrå döden til lifwet, och ifrån synden til rättfärdighet.

Gal. 3:11. Den rättfärdige skal leswa af sin tro.

47. Hwad hafwe wi mer at betrakta i Christo?

Hans Förnedring och Uphöjelse.

48. Hwad war Christi förnedring?

Det war Christi minga anseende, som han på sina lät, uti en tjenares skepelse här på jorden, i det han förborgade och icke altid öfwade den guddomliga magt och härlighet, som han efter den menskliga naturen undfådt hade: utan ganska sällan uti några underwerk, som han

gjorde

gjorde, då det behöfdes och honom behagade.

Phil. 2: 7. Christus JEsus förnedrade sig sjelf, tagandepå sig en tjenares skepelse, och vard lika som en annan menniska, och i åthäfwor funnen som en menniska.

Joh. 2. 11. Detta war det första tecken, som JEsus gjorde i Kana i Galileen, och uppenbarade sin härlighet.

49. Huru länge warade det?

Alt ifrå hans aflelse och födelse in til hans nedersteigande til Helwetet.

50. Hwad är det som hörer til Christi förnedring?

Christi aflelse, födelse, (så wida hon war ringa och föraktad) pina, död och begrafning. Item, Christi omkärelse, fattigdom, bärtfykt til Egypten; hans döpelse, frestelse, förföljelse och mera sådant.

51. Af hwem är Christus aflad?

Af den Heliga Ande, genom des underliga werkan uti Jungfru Marie lif, utan synd och mans tilhjelp.

Luc. 1. 35. Ängelen sade til Maria: Den Helige Ande skal komma öfwer dig, och den Högstas kraft skal öfwerskygga dig.

Matth. 1. 20. HErrans Ängel sade: Joseph Dawids Son, räds icke taga Maria din hustru til dig: ty det som är aflad i henne, det är af den Heliga Ande.

52. Af hwem är han föd?

Af Jungfru Maria, som war både för och efter födelsen Jungfru.

Esa. 7: 14. Se 33. Sch.

Luc. 2: 7. Maria födde sin förstföddа Son, och swepte honom i lindaklåder, och lade honom neder i en krubba.

53. Un-

53. Under hwem wardt han pint och Korsfäst?

Under Pontio Pilato, den Keiserliga och hedniska domaren, som dömde honom til döden; hwilket i den Apostoliska Tron införes til at betyga, så wäl historiens sannhet om Christi lidande, som Propheties fullbordan, at spiran skulle då ifrå Juda tagen warda.

1 Tim. 6: 13. Jag bjuder dig för Gudi, och för Christo JEsu, som under Pontio Pilato betygat hafwer en god bekännelse.

1 Mos. 49: 10. Spiran skal icke warda tagen ifrå Juda, ej heller en Mästare ifrå hans fötter, til des Hjelten kommer.

54. Hwad bekänne wi om Christi pina och Korsfästande?

Athan hafwer för wåra synder sanfärdeligen lidit både til kropp och själ, och på Korsens trä warit af Gud öfwergifwen, och för wår skul utgödt förbannelsen, och helwetes ångest.

Es. 53: 4,5,6. Sannerligen han bar wår krankhet, och lade uppå sig wår sweda: han är sårgad för wåra missgerningar skul, och slagen för wåra synder skul: näpsten ligger uppå honom: HErren kastade allas wåra synder uppå honom. 1 Pet. 2: 24.

Matth. 27: 46. Wid den nijonde timen, ropade JEsus med höga röst, och sade: Eli, Eli, Lama Sabachtani: Det är: Min Gud, min Gud, hwi hafwer du öfwergifwit mig?

55. Huru är Christus död?

Efter utståndet lidande upgaf han sin ande på Korset, och blef sanfärdeligen död; och i sin död förwärfwade oß lif och salighet. Joh.

Joh. 19: 30. Då nu JEsus hade tagit ättikona, sade han: Det är fullbordat: och böjde med hufvudet, och gaf up anden. Joh. 10: 18. 56. Hwarföre är Christus begrafwen?

På det de se skulle, at han wardt sanfärdeligen dödd: Han wille och där med helga wåra grifter til hwilokamrar.

Es. 57: 2. De som redeligen för sig wandrat hafwa, komma til fred, och hwila uti deras kamrar.

57. Hwad är Christi Uphöjelse?

Det är det stånd, til hwilket Christus på Mandomens wägnar, är uphögd och satt på sin guddomliga thron, til at fullkomligen öfwa och bruka sit maiestät, maat och härlighet med Fadren och den Heliga Ande.

Ps. 68: 19. Du hafwer farit up i höjden, och hafwer fångat fångelset: du hafwer undtådt gåfwor för menniskorna; de affälliga ock, at HErren Gud skal äntå likwäl bliswa där.

Eph. 4: 8, 10.

58. Hwad är det, som hörer til Christi uphöjelse?

Sedan Christus genom sin egen kraft wardt åter lefwande gord; och själen med kroppen igen förenad, så 1. Nedersteg han til helwetet. 2. Upstod ifrå de döda. 3. Upfor til himla. 4. Sitter nu på Guds Faders högra hand. 5. Dömdan igen kommande til at döma lefwande och döda.

1 Pet. 3: 18. Christus led ena reso för synderna skul, rättfärdig för orättfärdiga: på det han skulle offra oss Gudi; och är dödad efter köttet, men lefwande gord efter Anden.

Rom.

Rom. 14:9. Christus är där på både död och upstånden, och åter lefwande worden, at han skal wara HErre öfwer lefwande och döda.

Joh. 10:18. Ingen tager mit lif af mig; men jag låter det af mig sjelf: jag hafwer magt at låta det, och jag hafwer magt taga det igen.

59. Hwarföre nederfor Christus til helwetet?

På det han skulle uppenbarligen låta se sig hafwa söndertrampat ormsens hufwud; och öfwerwunnit djeswulen, och all helwetes magt.

Col. 2:15. Christus hafwer blottat förstadömen och wåldigheterna, och fört dem uppenbarligen; och giort en härlig seger af dem genom sig sjelf. Hos. 13:14 Se N. 33.

1 Cor. 15:55. Döden är upswulgen uti segren; Du död, hwar är din udd? Du helwete, hwar är din seger?

60. Hwad är Christi upståndelse?

Det är: Han är ifrå de döda upstånden och lefwande utaf grafwen gången med en förklarad lekamen.

61. När skedde det?

På tredje dagen efter hans död, som war på en Söndag, den wi kalle Påskedagen.

Luc. 24:46. Så är det skrifwet; och så måste Christus lida; och tredje dagen upstå ifrå de döda

1 Cor 15:4. Christus är upstånden på tredje dagen efter Skrifterna.

62. Hwad är Christi himmelsfärd?

At han, på den fyratijonde dagen efter upståndelsen, är uti synlig måtto ifrån oljoberget upfaren til himla, och sålunda skildes ifrå det synliga umgänge här på worden.

Apostl.

Apostl. 1:9. JEsus wardt i lårjungarnas åsyn uptagen: och en sky tog honom bårt ifrå deras åsyn. Luc. 24:51.

63. Är han då nu intet närwarande hos oss här på jorden?

Ja. Uti osynlig måtto, är han när oss alla dagar in til werldens ände. Matth. 28:20. JEsus sade til de elloswa: Si, jag är närender alla dagar in til werldens ände.

64. Hwad är sitta på Guds Fadere högra hand?

Det är, Christus (efter den mensklige naturen) regerar nu och i all ewighet med Fadren och den Heliga Ande, uti härlighet öfwer all kreatur i himmelen och på jorden.

Ps. 110:1. HERREN sade til min HErra: Sätt dig på min högra hand, til dess jag lägger dina fiender til din fotapall.

Eph. 1:20, 21. Gud uppwäckte Christum ifrå de döda, och satte honom på sin högra hand i himmelen: öfwer all förstadöme, wälde, magt, herradöme, och alt det som nämnas kan, icke allenast i denna werlden, utan och i den tilkommande. Eph. 4:10.

65. Huru sker Christi tilkommelse til domen?

Den sker uti synlig måtto, då han kommande warder, i himmelens sky med stor magt och härlighet, och alle helige Änglar med honom, til at döma all folk, både dem som då lefwa; så och dem, som affomnade äro, alt ifrån werldens begynnelse.

Apostl. 1:11. Denne JEsus som uptagen är ifrån eder i himmelen, han skal så komma, som I honom sedt hafwen upfara i himmelen. Apostl. 17. 31. Matth.

Matth. 25: 31, 32. När menniskones Son kommer i sit majestät, och alle hellige Änglar med honom, då skal han sitta på sin härligheets stol; och för honom skola församlas all folk

66. Hwad dom fäller han då öfwer dem?

Til de gudfruktiga säger han: Kommer i min Faders wälsignade, och besitter det riket, som eder är tilredt ifrå werldens begynnelse. Men til de ogudaktiga, säger han: Går bårt ifrå mig, I förbannade, uti ewinnerlig eld, som Djefwulen och hans änglar tilredd är.

Matth. 25: 34, 46 Konungen skal säga til dem som äro på hans högra sida: Kommer I min Faders wälsignade, och besitter det riket, som eder är tilredt ifrå werldens begynnelse: och de rättfärdige skola då gå i ewinnerligt lif.

67. När skal detta ske?

På den ytterste dagen, när denna werlden tager en ände, hwilken tid oß är aldeles förborgad.

Matth. 24: 36. Om den dagen, och om den stunden wet ingen, icke Änglarne i himmelen, utan min Fader allena.

68. Til hwad ände hafwer Christus bewist oß alla dessa wälgerningar?

På det wi skole wara hans egne, och tjena honom i hans rike i ewig rättfärdighet, menlöshet och salighet.

Luc. 1: 74. Se N. 31.

Eph. 1 14 Christus är wärt arfs pant, til wår förloßning; at wi skulle warda hans egendom, hans härlighet til pris.

Den Tredje Artiklen.

Om

Den Heliga Ande, och Helgelsen.

69. Hwil-

69: Hwilken är den Helige Ande?

Det är den tredje personen i Gudhdomen, som af ewighet utgår af Fadren och Sonen.

Joh. 15: 26. När Hugsvalaren kommer, den jag skal sända eder af Fadren; sanningens Ande, som utgår af Fadren.

Gal 4: 6. Gud hafwer sändt sin Sons Ande uti edor hiertan.

70. Hwad wälgerningar bewisar oß den Helige Ande?

Han kallar oß genom ordet och Sakramenten til sin Kyrka och Församling; Han upplyser wårt mörka förstånd; helgar och behåller oß i en rätt och saliggörande tro; Han förlåter oß dagligen wåra synder; Han skal ock (tillika med Fadren och Sonen) på ytterste dagen upwäcka oß ifrå de döda, och gifwa oß med alla Christtrogna et ewigt lif.

2 Tim. 1: 9. Gud hafwer frälsat oß, och kallat med en helig kallelse.

Joh. 17: 17. 1 Pet. 1: 14, 15, 16.

71. Kunne wi af egna krafter komma til Christum, och tro på honom?

Nej. Ty wi äre döde i synden. Som nu en död menniska intet kan sig sjelf lefwande göra, så kunne ej heller wi af egna krafter omwända oß til Christum och tro på honom.

Epÿ. 2: 1, 5. I woren döde genom öfwertrådelser och synder. Genom nåden åren I frälste.

1 Cor. 2: 14. Den naturliga menniskan förnimer intet af det Guds Ande tilhörer: ty det är honom en galenskap, och kan icke bearbetas; ty det måste andeligen dömas.

1 Cor.

Cor. 12: 3. Ingen kan kalla JEsum en HErre, utan genom den Helga Ande.

72. Hwad förstås här igenom Kyrka?

Icke sjelfwa huset eller byggningen, som wi nu kalle kyrkor: ty sådana hade de Christne i många år inga; utan gingo tilhopa hwaräst de kunde, at höra Ordet och bruka Sakramenterna: utan härmed förstås menigheten och folket, som Christi tro bekänna.

73. Hwarföre kallas denna kyrka en?

Icke därföre at allenast en hop folk i werlden på wist rum finnas församlade til at höra Guds Ord: utan för det, at en och samme Ande är, som underwisar dem, ehwaräst de äro; och at de hafwa en Gud, et Dop, en Återlösare, en tro, enahanda hopp och bekännelse.

Eph. 4: 3, 4, 5, 6. Winlägger eder at hålla Andens enhet, genom fredsens band. En kropp och en ande, såsom I ock kallade åren uti et edert kallelses hopp: En HErre, en tro, et dop, en Gud, och alles wår Fader; hwilken är öfwer eder alla, genom eder alla, och i eder alla.

1 Cor. 1: 10.

74. Hwarföre kallas hon helig?

Därföre, at Christus hafwer henne helgat i sit blod; och hon tjenar Gud i helighet och rättfärdighet: Den Helige Ande afsöndrar ock henne ifrå det som syndigt och orent är; gör henne genom Ordet och Sakramenten helig, och tilegnar henne Christi helgelse.

Luc. 1: 75 Se R:o 31.

Eph. 5: 26. Christus hafwer utgifwit sig sjelf för

för Församlingen: på det han henne helga skulle.

75. Hwarföre kallas hon allmännelig?

För den allmänneliga tron och läran, som hon bekänner; så ock därföre, at hon intet är bunden til något wist rum, tid eller personer; utan är utspridd kring heia werlden.

Apostl. 15: 11. Genom HErrans JEsu Christi nåd tro wi, at wi skole salige warda, såsom ock de: (nämligen i gamla Testamentet.)

Gal. 3: 28. Här är icke Jude, eller Grek; här är icke tjenare eller fri; här är icke man eller awinna: alle åren J en i Christo JEsu.

Col. 1: 23. Ewangelium är predikadt för alla kreatur, som under himmelen åro.

76. Hwar finnes då den heliga och christliga Kyrka?

Uti alla rum, där Guds Ord warder rent och klart predikadt, och de helge Sakramenten efter Christi ord och instiftelse utdelte; ja allestädes, där Christi namn i en rätt tro åkallad warder.

77. Hwad är de heligas samfund?

Alla Christnas gemenskap, som äro lika delaktige af Guds nådelöfte; enhällige i tron, kärleken och hoppet, och äro rätte lemmar uti Christi andeliga lekamen, dem Gud allena ser och känner.

1 Joh 1: 3 Hwad wi hafwe sedt och hört, det förkunne wi eder, på det ock J skolen hafwa sällskap med oss, och wårt sällskap skal wara med Fadren, och hans Son JEsu Christo.

Eph. 4: 3, 4. Se N. 73.

2 Tim. 2: 19. Den faste Guds grund blifwer ståndande, och hafwer detta insegel, HErren känner sina.

78. Tror du syndernas förlåtelse?

Ja. Jag är wiß därpå, at Gud af nåd, och för Christi skul, förlåter synderna, aliom dem, som tro på honom, och icke tilräknar dem deras miß-gerningar til fördömelse.

Apoſtl. 10: 43. Honom, (Christo,) bära alle Prophéterna witnesbörd, at hwar och en som tror på honom, han skal få syndernas förlåtelse genom hans namn.

79. Hwad är en rätt tro?

En rätt och saliggörande tro är icke någon blott kunskap om Gud, och hans helga ord, och samtycke där til; utan är en wiß tilförsikt och hjertans förtröstning til Gud, om syndernas förlåtelse och det ewiga lifwet, för JEsu Christi förskyllan skul.

Rom. 8: 38, 39. Jag är wiß därpå, at hwarken död, eller lif, eller Änglar, eller förstådöme, eller wälwärdigheter, eller de ting som nu äro, eller de ting som tilkomma skola; eller höghet, eller djup, eller något annat creatur, skal skilja oss ifrå Guds kärlek, som är i Christo JEſu wår Herra.

Ebr. 11: 1. Tron är en wiß förlåtelse på det som man hoppas, och intet twifla om det man icke ser.

80. Genom hwad medel werkar den helge Ande tron?

Genom Ordet och Sakramenterna.

81. Hwem bruker den Helge Ande til at förkunna Ordet, och utdela Sakramenterna?

Det helga Prediko-Ämbetet, som i Skriften kallas Andans Ämbete, och

och Predikanterna, HERRans Zebaoths Ynglar; Guds medhjelpare; skaffare til Guds hemlighet, ty sändningabåd i Christi stad.

Apostl. 20: 28. Så hafwer nu ackt på eder, och på allan hjorden, i hwilkom den Helige Ande hafwer eder satt til Biskopar.

Mal. 2: 7. Prästens läppar skola bewara lärona, at man må befråga lagen af hans mun: ty han är en HERRans Zebaoths Ängel.

2 Cor. 5: 20. Wi, (säger Paulus,) äre sändningabåd i Christi stad: ty Gud förmanar genom oss.

1 Cor. 3: 9. Wi äre Guds medhjelpare.

82. Hwad förstår du genom Köttsens upståndelse?

At alla menniskor, som döda äro, både goda och onda, skola på den ytterstа dagen upstå, och framkomma för Christi domstol, at få efter som de handlat hafwa, medan de lefde.

Dan. 12: 2. Många de som under jorden sofwa ligga, skola upwakna; somlige til ewigt lif, somlige til ewig förskmädelse och blygd.

Joh. 19: 25. Jag wet at min Förlossare lefwer, och han skal på sidstone upwäcka mig af jorden. &c. Esa. 26: 19. Joh. 5: 28.

83. Dör menniskan både til kropp och själ tillika?

Nej. Kroppen dör allena, och kommer til jord igen: men själen är odödlig.

Pred. 12: 7. Stoftet måste åter komma til jord igen, såsom det warit hafwer; och anden til Gud igen, den honom gifwit hafwer.

Matth. 10: 28.

84. Hwart komma då de dödas själar?

De trognas själar föras af de heli-

ga Änglar i Abrahams skot, och få et ewigt lif; men de otrognas, til helwetet och pinorummet.

Luc. 16:22. Den fattige blef död, och wardt förd af Änglarne i Abrahams skot.

Wisd. 3:1. De rättfärdigas siälar äro i Guds hand, och intet dödsqwal kommer wid dem.

85. Hwad få de trognas lekamen för egenskaper i de dödas upståndelse?

De warda Christi förklarade lekamen like; andelige, och behöfwa intet mer mat eller dryck til uppehälle, såsom i detta lifwet; oförgänglige, skinande och härlige: dock med någon åtskilnad i grader.

Phil. 3:21. Jesus Christus skal förklara wår skröpliga lekamen; på det han skal göra honom lik med sin förklarade lekamen, af den kraft, där han med förmår sig all ting underlägga.

1 Cor. 15: 41,42,&c. En annan klarhet hafwer solen, och en annan klarhet hafwer månen, och en annan klarhet stjernorna: ty en stjerna går öfwer den andra i klarheten. Sammaledes ock de dödas upståndelse: det warder sådt förgängligt, och skal upstå oförgängligt.

86. Hwad är ewigt lif?

Det är en outsäglig frögd och ewig salighet hos Gud i himlen, där wi med de heliga Änglar, och alla utwalda få utan ände skåda Gud, ansikte mot ansikte (som Skriften talar) och se honom, såsom han är.

1 Cor. 13: 12. Wi se nu genom en spegel uti et mörkt tal: men då ansikte mot ansikte.

1 Joh 3:2. Mine käreste, wi äre nu Guds barn, och det är icke än uppenbart hwad wi warda skole: men det weta wi, när han blifwer uppenbar, då warde wi honem like; ty wi få se honom såsom han är.

87.

87. Hwilke äro de utwalde?

Det äro de, som Gud af ewighet hafwer förut sedt blifwa beständige i tron på JEsum Christum in til änden.

Eph. 1:4. Gud hafwer utwalt oß i Christo, förr än werldens grund lagder war, at wi skole wara helige och ostraffelige för honom uti kärleken.

88. Hwarföre warda icke alla menniskor saliga?

Ty de tro intet alla på Christum: utan förakta salighetens medel, och stå emot den Helige Andes werkan: därföre äro de sielfwe orsaken til sitt förfall. Den där icke tror, han skal warda fördömd; och Guds wrede blifwer öfwer honom.

Matth. 23: 37. Jerusalem, Jerusalem, du som dräper Propheterna, och stenar dem som äro sände til dig; hurn ofta hafwer jag welat församla din barn, lika som hönan sina kycklingar under sina wingar, och J willen icke?

Luc 14: 16, 17, 18. En man hade tilredt en stor Nattward, och bjöd många. Och utsände sin tjenare den stund Nattwarden skulle stå, at han skulle säga dem som budne woro: Kommer; ty all ting äro nu redo. Och de begynte allesammans ursaka sig ꝛc.

Joh. 3: 18, 36. Hwilken som tror på Guds Son, han warder icke dömd: men hwilken som icke tror, han är redo dömd, efter det han icke trodde i Guds enda Sons namn. Hwilken som tror Sonenom, han hafwer ewinnerligt lif: men den som icke tror Sonenom, han skal icke få se lifwet; utan Guds wrede blifwer öfwer honom. Marc. 16: 16.

89. Hwarföre slutes alle trons artiklars uttydning med dessa orden: det är wißerligen sant?

Ty wi låte där med förstå, at alt hwad wi där uti hafwe bekänt med wär mun, det tro wi stadeligen i wårt hjerta, och wille där på lefwa och dö.

2 Tim. 1: 12. Se sid. 26.

90. Hwarföre eller til hwad ände göre wi denna tros bekännelse?

På det wi där med icke allenast skole skilja oß ifrån alla otrogna och skrymtare; utan ock genom sådan bekännelse salige warda.

Tredje Hufwudstycket.

Om HErrans Bön: Fader wår.

1. Hwad är bönen?

Bönen är et ödmjukt och troget samtal med Gud, däruti wi, efter hans wilje i JEsu namn, bedje honom om andeliga och lekamliga wälgerningar; såsom ock tacke och prise hans heliga namn.

Joh 16: 23. Sannerliga, sannerliga säger jag eder: Alt det i bedjen Fadren i mit namn, skal han gifwa eder.

Dan. 6: 10. Daniel gick up i sit hus: där föll han tre resor om dagen uppå sin knå, bad, låfwade och tackade sin Gud. 1 Tim. 2: 2.

2. Hwad är det, som oß til bönen beweka skal?

1. Guds befallning. 2. Hans löfte om bönhörelsen. 3. Wår egen nöd. 4. Bönens kraft och wärdighet.

Matth 7: 7. Beder, och eder skal warda gifwet; söker, och I skolen finna; klapper, och eder skal uplåtas.

Joh.

Joh. 15: 7. Om i bliffwen i mig, säger JEsus, och min ord bliffwa i eder, alt det i welen, må i bedas, och det skal ske eder.
Ps. 50: 15. Se 9 sid. 1 k. 5: 16.

3. Huru skal man rätteligen bedja?

Med hjerta och mun, och det i Andanom och sanningen, det är, efter Guds wilie uti hjertans ödmiukhet, i tron, intet twiflande; så ock i en sann botfärdighet, utan skrymtan.

Matth. 15: 8. Detta folket nalkas mig med sin mun, och hedrar mig med sina läppar; men deras hjerta är långt ifrå mig.
Joh. 4: 24. Gud är en Ande; och de honom tilbedja, skola tilbedja honom i Andanom och i sanningen. 1 Joh. 5: 14. Se M. 53.
Jak. 1: 5, 6, 7. Hwar nu någrom ibland eder sattas wisdom, han bedje i tron, intet twiflande; ty den där twiflar, han är såsom hafsens wåg, som af wådret drifs och föres. Sådan menniska tänke icke, at hon får något af HErranom.

4. Hwem skal man tilbedja?

Ingen annan än den sanna och allrahögsta Gud i himmelen: hwar med utslutes alla Helgons, Änglars, och Jungfru Marie tilbedjande.
Matth. 4: 10. JEsus sade: gack bort, Satan; ty det är skrifwet: HErran din Gud skalt du tilbedja, och honom allena skalt du tjena.
Ps. 50: 15. Se 9. sid.

5. Hwarom skole wi bedja?

Om alt det som länker til Guds ära, samt wår och wår nästas wälfärd: antingen det är andeligt eller lekomligt godt. Joh. 16: 23. Se M. 1.

6. Hwilket kallar du andeligt goda?

Det som länder til själens wälfärd och ewigt lif: såsom syndernas förlätelse, tron, hopp, tålamod, den Helge Andes styrelse, och mer sådant.

7. Hwad är lekamligt goda?

Det som oß nödigt är til detta lekamliga och timliga lifwet, såsom god helsa och sundhet; kläder och föda, och annat mera slikt.

8. Huru och på hwad sätt skole wi om alt detta bedja?

Om det andeliga skole wi bedia utan wilkor: ty wi wete at Gud wil oß det wisserligen gifwa, och det är oß altid nyttigt: men om det lekamliga skole wi med förord och wilkor bedja, nämligen om det är Gudi behagligt och oß nyttigt.

Luc. 18: 13. Publikanen sade: Gud misskunda dig öfwer mig syndare.

Jak. 4: 3 I bedjen och fån intet; Ty i bedjen illa, nämligen, at i det uti edra wällust förtära skolen.

Matth. 8: 2 En spetelsk man tilbad JEsum, och sade: HErre, wil du, så kan du göra mig renan.

9. Hwem hafwer lärt oß denna bönen, Fader wår?

Christus sjelf.

Matth. 6: 9. I skolen bedja alltså: Fader wår, som äst i himlom. ꝛc. Luc. 11: 2.

10. Uti hwad ordning är denna HErrans Bön författad?

Först är Ingången; sedan sjelfwe Böne-punkterna, och sidst Beslutet.

I Huru lyder ingången?

Fa-

Fader wår, som åst i himlom.

12. Hwad förstås med det ordet Fader?

Där med förstås intet allena Fadren, som är den förste personen i den guddomliga warelsen; utan hela den Helga Treenighet, Fadren, Sonen, och den Helige Ande: icke personligen, utan wäsentligen.

Es. 63: 16. HERre, du åst wår Fader, af ålder är det dit namn.

Eph. 4: 5. En Gud, och alles wår Fader.

13. Hwarföre kallas Gud i denna Bönen Fader?

På det wi skole oß påminna hans faderliga godhet och kärlek, som oß hafwer skapat, och i Dopet uptagit til sina näde-barn; och ingalunda twifla om bönhörelsen, när wi honom uti barnslig tilförsikt bedje och åkalle.

Matth. 7: 7. Beder, och eder skal warda gifwet.

14. Hwarföre säge wi: Fader wår?

På det wi skole uti tron tröstelligen bedja honom, icke allenast för oß sjelfwa utan ock för andra, i synnerhet dem, som äro wäre bröder och systrar i tron.

Col. 1: 9. Wi wände icke igen bedja för eder, och önska, at I mågen upfylte warda med hans wiljes kunskap, uti all andelig wisdom och förstånd. Eph. 4: 6, 25.

15. Hwad förstås med det ordet himlom?

Ingalunda är meningen denna, at Gud bor uti någon skapad himmel, såsom uti et wißt rum: ty himlen och alla himlars himlar kunna icke begripa honom; utan här förstås Guds Majestät-

liga säte, och himmelska härlighet, uti det ljus dit ingen komma, eller det begripa kan.

Matth. 23:9 I skolen ingen fader kalla eder på jorden; ty en är eder Fader, som är i himlom

1 Kon 8:27. Menar du ock at Gud bor på jorden? Si, himmelen och alla himlars himlar kunna icke begripa dig. Ps. 11:4.

1 Tim. 6:16. Konungen öfwer alla Konungar, och HErren öfwer alla Herrar, hafwer allena odödlighet: den där bor uti et ljus där ingen tilkomma kan; den ingen menniska sedt hafwer, icke heller se kan.

16. Huru mänge äro bönepunkterna?

Sju.

Första Bönen.

17. Huru warder Guds namn af oß helgadt

När wi rätt känne, tacke och låfwe Gud; höre hans ord, och där efter ställe wårt lefwerne, så warder hans namn af oß helgadt.

Pet. 3:15. Helger HErran Gud uti edor hjerta.

Matth. 5:16. Låter edert ljus lysa för menniskomen, at de måga se edra goda gerningar, och prisa eder Fader, som är i himmelen.

18. Hwad är det onda, som wi bedje at Gud wille bewara oß ifrå?

Det är en kätterskoch falsk lära; så ock et syndigt och förargligt lefwerne, hwar igenom Guds namn warder ohelgadt.

Matth. 15:9. De tjena mig fåfängt, lärande den lärdom som är menniskobud.

Rom. 2:23 Du berömmer dig af lagen: och wanhedrar Gud med lagsens öfwerträdning.

An-

Andra Bönen.

19. Hwad förstås här med Guds rike?

Först nådens rike här på jorden, dar uti Gud genom Ordet och Sakramenterna tilbjuder allom människom sin nåd, och dem botfärdigom meddelar sundernas förlåtelse: sedan härlighetens rike i himmelen, där han gifwer sina utkårade ewigt lif och salighet.

Ps. 68: 29. Din Gud hafwer uprättat dit rike, det stärk Gud i oß: ty det är dit werk.

Rom. 14: 17. Guds rike är icke mat eller dryck; utan rättfärdighet, och fred, och frögd i den Heliga Ande.

Luc. 17: 20, 21. Guds rike kommer icke med utwärtes åthåfwor: ty si, Guds rike är inwärtes i eder. Matth. 6: 33.

2 Tim. 4: 18. HErren skal förloßa mig af all ond gerning, och frälsa mig til sit himmelska rike.

20. Huru kommer Guds rike af sig sjelf?

Af Guds blotta nåd, utan wår förtjenst, werkan eller wärdighet.

21. Huru kommer det til oß?

När wi här, genom Guds nåd, sätte tro til hans helga ord, och däruti in til änden beständige blifwe, så få wi där (uti härlighetens rike) ewinnerligen lefwa.

Tredje Bönen.

22. Hwad är Guds wilje?

Guds wilje är den, som han i sit ord uppenbarat hafwer, och lärer oß hwad wi skole tro, göra och lida; såsom: af lagen, at föra et heligt och ostraffligt lefwerne; och af ewangelio, at tro på Christum

stum: och när han pålägger oß något kors, skole wi det tåleligen draga.

1 Thess 4: 3,4 Detta är Guds wilje, eder helgelse, at i flyn boleri; Och hwar och en af eder wet behålla sit fat i helgelse och åro.

Joh. 6:40. Detta är hans wilje, som mig sändt hafwer, at hwar och en som ser Sonen, och tror på honom, han skal hafwa ewinnerligt lif.

Luc. 9: 23 Hwilken mig efterfölja wil, han wedersäge sig sjelf, och tage sit kors på sig hwar dag och följe mig.

3. Huru och af hwem sker Guds wilje i himmelen?

Af de heliga Änglar och framfarna Helgon i den triumpherande församlingen, som gladligen tjena, lyda och låfwa Gud i himmelen.

Ps. 103: 20. Låfwer HERran, I hans Änglar, I starke hjeltar som hans befalning uträtten, at man hans ords röst höra skal.

Dan. 7: 10. Af den gamla, som satt på stolen, utgick en lång eldstrimma: tusende sinom tusende tjente honom, och tijo sinom hundrade tusend stodo för honom.

24. Hwilke åro de, som förhindra oß, at göra Guds wilje på jorden?

Djefwulen, werlden, och wårt eget kött.

Uppenb. 12: 9. Den store draken, den gamle ormen, den där heter djefwul och satan, bedrager hela werlden.

1 Joh. 2: 15. Älsker icke werlden, icke heller de ting i werlden åro.

Rom. 7: 18. Jag wet, at i mig, det är i mit kött, bor icke godt.

25. Hwad förstås genom werlden?

Onda menniskor, som i werlden lefwa; samt deras onda wäsende och förargeliga lefwerne.

26.

26. Hwad förstås med wårt eget kött?

Wår syndiga natur och köttsliga sinne, som til alt ondt benäget är.

27. Hwem hjelper oss at öfwerwinna alla dessa fiender?

Gud, som oss med sit ord styrker, och i tron fasta behåller, han förtager alt det, som förhindrar, at göra hans wilje.

Luc. 22: 32. HErren sade til Simon, Jag hafwer bedit för dig, at din tro skal icke om intet warda.

Eph. 3: 14, 16. Jag böjer min knä til wår HErres JEsu Christi Fader; at han wille gifwa eder kraft, efter sin härlighets rikedomar, at I starke warden genom hans Ande, til den inwärtes menniskan. &c.

Fjerde Bönen.

28. Hwarföre säge wi i denna bönen: Gif?

Ty, utan Guds wälsignelse kunne wi sjelfwe ingen ting med wårt arbete eller konst förwärfwa eller förtjena; utan all god gåfwa kommer ofwan efter ifrå ljusens Fader. Jak. 1: 17.

Ps. 127: 1. Om HErren icke bygger huset, så arbeta de säfängt som där på bygga.

Ps. 132: 15. Jag, HErren, wil wälsigna Sions spis; och gifwa des fattigom bröd nog.

29. Hwarföre säge wi: Gif oss?

Ty wi skole intet bedja allenast för oss sjelfwa; utan ock för wår nästa: och när Gud gifwer oss något godt, så skole wi det icke behålla för oss allena; utan ock där af meddela androm.

30. Hwarföre säge wi: Gif oss i dag?

Såsom wi dagligen behöfwe wårt lif uppehålle, så skole wi ock dagligen

där om bedia; wi wete ock intet om wi lefwe til morgondagen.

31. Hwarföre säge wi: Gif oss wårt bröd?

Där med bedje wi, at Gud wille gifwa oss wår afkilda del, och at wi ma åta wårt eget bröd, som Gud oss i wårt arbete gifwer, och icke en annans, med tjusnad, orått, och i lättja.

Ordsp. 30:8. Fattigdom och rikedom gif mig icke; men låt mig min afkilda del af spis få.

2 Thess. 3: 10. Den som icke wil arbeta, han skal icke heller åta.

32. Hwarföre bedje wi om dagligt bröd?

På det wi icke skole af otidigt bekymmer och miströstan förja för morgondagen, utan låta oss nöja med det wi hafwe; ty hwar dag hafwer sin omsorg.

Matth 6:34. Förjer icke för morgondagen; ty morgondagen hafwer sjelf sin omsorg med sig: det är nog, at hwar dag hafwer sin egen plåga.

33. Hwad förstås med bröd?

Allt det timliga, som menniskan behöfwer til detta lifwets uppehälle och nödtorft, hwilket uti Catechismo upräknas.

1 Mos. 3: 19 Du skal åta dit bröd i dins anletes swett.

Es. 58: 7 Bryt dem hunaroga dit bröd, och de so. elände åro haf uti hus; om du ser en nakot så klåd honom, och drag dig icke undan för dit kött.

Femte Bönen.

34. Hwarom beje wi i denna bönen?

At Gud wille förlåta oss wåra skulder, det är, alla wåra synder, fel och brister, ehwad namn de hafwa; dem u[illegible] plang och för Christi skul tilgifwa

Matth.

Matth. 18: 27. Då warkunnade HErren sig öfwer den tjenaren, och lät honom lös, och gaf honom til det han war skyldig.

Ps. 32: 1, 2. Säll är den hwilkom öfwerträdelsen förlåten är, dem synden öfwerskylld är. Säll är den menniska, som HErren icke tilräknar missgerning.

35. Är någon menniska fri för denna skulden?

Platt ingen, utan Christus allena: ty wi äre allesammans syndare, och hafwe intet at berömma oss af för Gudi.

Ps. 14: 3. De äro alle afwikne, och allesammans odugе; det är ingen som wäl gör, ja, icke en.

Rom. 3: 23. Allesamman äro de syndare, och hafwa intet berömmo sig af för Gudi

36. Hwarföre tillägges dess orden:

Såsom wi förlåte dem oss skyldige äro?

Icke därföre, som skulle wi med wår förlåtelse förtjena Guds nåd och synderna förlåtelse: utan Christus wil där med lära oss, at wi skole sälunda wisa wår skyldiga tacksamhet där emot, och förlåta dem, som oss emot bryta, (antingen de det afbedja eller icke) så framt wi wilje af Gud bönhörde warda.

Matth. 5: 23, 24. Om du offrar din gåfwa på altaret, och kommer så ihåg, at din broder hafwer något emot dig; Så låga där din gåfwa ned för altaret, och gack först bårt och förlika dig med din broder; och kom sedan och offra din gåfwa.

Marc. 11: 25. När i stån och bedjen, så förlåten, om i något hafwen emot någon: på det eder Fader som i himmelen är, skal och förlåta eder edra brister. 37. Hu-

37. Huru skole wi förlåta wår nästa?

Icke med orden allenast; utan och af hjertat, så at wi icke bäre hemligt hat til honom, utan unne och göre honom alt godt, fast han hafwer gjort oss skada: efterföljande wår himmelske Faders exempel, som så förlåter synden, at han intet mera tänker på henne.

Jer. 31: 34. Jag wil förlåta dem deras missgerningar, och aldrig komma deras synder mer ihåg.

Slette Bönen.

38. Huru mångahanda är frestelsen?

Tweggehanda. Den ena til ondo och fördärf; den andra til godo och wälfärd.

39. Hwo är som frestar menniskan til ondo?

Djefwulen, som kallas en frestare.

1 Pet. 5: 8. Warer nyktre, och waker: ty eder fiende djefwulen går omkring såsom et ryttande lejon, och söker hwem han upsluka må.

1 Thess. 3: 5. Jag wille förfara edra tro, at til åfwentyrs frestaren icke hade försökt eder.

40. Hwad medel brukar han därtil?

Werlden och wärt eget kött.

41. Huru frestar han genom werlden?

Nu med förföljelse, nu med lockande, samt onda och förargliga exempel, och elakt sällskap.

Uppenb. 12: 12. We dem som bo på jorden, och på hafwet: ty djefwulen stiger ned til eder, och hafwer en stor wrede, wetande, at han icke lång tid hafwer.

Joh. 15: 18. Om werlden hatar eder, så weter, at hon hafwer hatat mig förr än eder.

Matth. 18: 7. We werlden för förargelse skul: ty förargelse måste ju komma: dock, we de menniske, genom hwilka förargelse kommer,

Ordsp.

Ordsp. 1: 10. Min son, om stalckar lâcka dig, så följ icke.

42. Huru frestar han genom wârt eget kött?

Med elaka ingifwelser, retelser, ond lusta och åtrå

Gal. 5: 17. Köttet hafwer begärelse mot Anden, och Anden emot köttet: de samme äro emot ywart annat, så at i icke gören hwad I wilien. Rom. 7: 18. Se N. 24.

2 Pet. 2: 11. Kâre bröder, jag förmanar eder, at I förwaran eder för kötsliga begärelser, hwilka strida mot siälen.

43. Til hwad ände gör han alt detta?

På det han må föra oß i wantro, förtwifflan, säkerhet och andra swåra synder och laster, och omsider til ewigt fördärf.

44. Huru skole wi sådana frestelser emotstå och öfwerwinna?

Med en stadig tro och flitig bön.

Eph. 6. 16, 18. Men öfwer all ting, tager trones sköld, med hwilken I kunnen utsläcka all hins ondas glödande skott. I all bön och åkallan, alltid bedjande i andanom.

45. Frestar Gud någon?

Gud frestar ingen til ondo; utan til godo: pröfwar han sina barns tro, hopp och tålamod, som han gjorde Abraham, då han befalte honom offra sin enda son.

Jak. 1: 13. Ingen säge, då han frestad warder, at han af Gudi frestad warder: ty Gud frestas icke af ondt, han frestar ock ingen.

1 Mos. 22: 1, 2. Gud försökte Abraham och sade til honom. Tag Isak din enda son, den du kär håfwer, och gack bårt uti Moria land, och offra honom där til et bränneoffer.

46. Hwilken

46. Hwilken frestelse är det, som wi bedje at Gud wille ifrån oss wända?

Djefwulens, som sker til menniskans fördärf: och om wi där med försökte warde, at wi då icke må blifwa öfwerwunne; utan genom Guds bistånd och i tron, på sidstone behålla segren.

2 Tim. 2: 3. Lid och umgås som en god JEsu Christi stridsman.

2 Pet 2: 9. HErren kan frälsa de gudaktiga utaffrestelsen; men behålla de orättfärdiga til domedag, til at pinas

1 Joh. 5: 4. Allt det som är födt af Gudi, det öfwerwinner werlden: och denne är segren, som öfwerwinner werlden, wår tro.

Sjunde Bönen.

47. Hwad förstås med det ordet ondo?

Djefwulen och allt ondt, som menniskani denna werlden qwäljer til kropp och själ, gods, heder och åra; så ock efter detta lifwet, helwetet, och den ewiga fördömelsen.

Eph. 6: 16. Se N. 44.

Rom. 7: 24. Jag arma menniska, hu skal lösa mig ifrå denna dödsens kropp?

48. Hwad är frälsa?

Det är: afwända det onda, samt hjelpa en där ifrån; eller ock förset lindra, och nåd förlåna det at draga, och omsider där på en önklig utgång göra.

Jer. 31: 13. Jag skal förwandla deras ängest i glädje, och trösta dem, och frögda dem efter deras bedröfwelse.

Ps. 94: 19. Jag hade mycket bekymmer i mit hjerta: men din tröst gladde min själ.

2 Cor. 5: 10 Gud är den som oss af slik böd,

det.

(det är bedröfwelse och förföljelse) friat hafwer, och ännu dagligen friar, och hoppoms på honom, at han skal oß ännu här efter fria.

49. När warde wi oldeles frälste ifrån ondo?

Då wi uti en salig stund, det är, i tron på Christum, skiljes ifrån denna werlden. 2 Tim. 4: 18. Se 55 sid.

50. Må en menniska önska sig döden?

När det sker af gudlig längtan til ewigt lif, och ej af otålighet, så är det tilbörligt dagligen bedja om en salig hädanfärd.

Phil 1: 23. Jag åstundar, säger Paulus, skiljas hädan, och wara när Christo hwilket ock mycket bättre wäre.

2 Cor. 5: 8. Wi hafwe tröst, och hafwe mycket mer lust til at ute wandra ifrå lekamen, och hemma wara när HErranom.

51. Hwarföre beslutes bönen med deßa orden:

Ty riket är dit, och magten, och härligheten, i ewighet: Amen?

På det wi skole försäkrade warda om bönhörelsen: ty han är en Konung, både mägtig och barmhertig, som wil och kan hjelpa; och wi äre hans rikes undersåtare och lemmar: wi skole ock däraf lära, at sluta wåra böner med låf och tacksägelse.

Eph. 3: 20, 21. Honom som rikeliga förmår göra, öfwer alt det wi bedje, eller tänke, efter den kraft som werkar i oß; Honom ware ära i församlingen, genom Christum JEsum, i allan tid, ifrån ewighet til ewighet. Amen.

52. Hwad är Amen?

Amen är et sådant ord, där med en icke

icke allenaſt önſkar, at det han bedit haſwer, mätte honom gifwet warda; utan är ock där på förſäkrad, at Gud hörer bönen, hwartil han, ſåſom med et inſegel, säger: Amen, ſke altſå.

53. Hörer Gud altid wåra böner?

När wi bedje efter hans wilje, ſå hörer han oß: och om wi icke ſtrax få det ſamma, ſom wi ombedje, ſå gifwer han oß det, ſom bättre och nyttigare är.

Pſ. 145: 19. HERren gör hwad de gudfruktige begära; och hörer deras rop, och hjelper dem.

Matth. 7: 8. Den ſom beder, han får, och den ſom ſöker, han finner, och honom ſom klopper, warder uplåtet.

1 Joh. 5: 14. Detta är den förtröſtning ſom wi haſwe til honom, at om wi bedje något efter hans wilje, ſå hörer han oß.

Matth. 21: 22. Alt det i bönen, troende, det ſkolen i få.

54. Hwarföre fördröjer Gud under tiden med bönhörelſen?

Det gör Gud, 1. Til at bepröfwa där med wårt tålamod och beſtändighet i tron. 2. At wäminna oß wår trögher och ohörſamhet, då han ropar til oß, at wi ſkole göra bättring. 3. På det wi ſkole bedja des flitigare. Och 4. glädjas des mer, då wi blifwe bönhörde och hulpne.

Fierde Hufwudſtycket.

Om Döpelſens Sakrament.

1. Hwad är Sakrament?

Sakrament är et heligt werk och n[illegible]

De

detecken, dår uti Gud genom synliga och jordiska ting utdelar himmelska hafwor; och dar med icke allenast tilbjuder menniskan Ewangelii hugneliga nådelöften, utan ock tilegnar och beseglar dem i deras hjerta, som det rått och i tron bruka.

2. Huru mångahanda åro Sakramenten?

Tweggehanda. Somlige höra til det gamla, somlige til det nya Testamentet.

3. Hwilka woro gamla Testamentets Sakrament?

Omskärelsen och Påskalambet.

4. Hwilka åro nya Testamentets?

Döpelsen och Altarens Sakrament.

5. Hwad är Döpelsen?

Döpelsen är icke blotta watten allena, utan är watten författadt i Guds Bud, och förbundet med Guds Ord.

6. Hwad är det:

Watten författadt i Guds Bud?

Det är, af Gud så förordnadt och befalt.

7. Hwad är det:

Förbundet med Guds Ord?

Det är, med Guds Ord och hans heliga namn, på et sakramenterligt sätt, förenadt och helgadt.

8. Kan du beskrifwa detta ännu klarare?

Döpelsen är nya Testamentets **förra Sakrament**: dår uti Gud genom Watten och Ordet uptager menniskan i sit förbund; aftwår henne ifrå synden, och försäkrar om nåd och arfsrått til ewinnerligt lif; och menniskan dår emot säger djefwulen och all hans

hans wåsende, och förpliktar sig, at tjena Gud uti en oskrymtad tro, och sanskyldig helighet och rättfardighet.

9. Ho hafwer instiktat Döpelsen?

Gud sjelf sände Johannes til at döpa; och sedan befalte JEsus Christus sina lärjungar at gå ut i hela werlden, at lära all folk, och döpa dem i namn Faders, och Sons, och den Helge Andes.

Luc. 3: 2, 3. Under de Öfwersta Prästerna, Hannas och Kajphas, kom Guds befalning til Johannes Zacharie son, i öknen. Och han kom i alla den änden wid Jordan, och predikade bättringenes döpelse, til syndernas förlåtelse. Joh. 1: 33.

Matth 28: 19. JEsus sade til sina lärjungar: Går ut, och lärer all folk; och döper dem, i namn Faders, och Sons, och den Helige Andes.

10. Hwad är det, at döpa i namn Faders och Sons, och den Helge Andes?

Det är på Guds den Helga Treenighets befallning, och i hans helga namns kraft och åkallan, nedersänka eller bestänka och begjuta en menniska med watten til syndernas förlåtelse.

11. Hwar af består Döpelsen?

Af twenne ting; jordiskt och himmelskt.

12. Hwilket är det jordiska, som wi se?

Naturligt och obemängt watten och ingen annan wätska.

Joh. 3: 5. JEsus sade til Nikodemus: Sannerligen, sannerligen säger jag dig: utan en warder född af watten och Andanom, kan han icke ingå i Guds rike.

Eph. 5: 25, 26. Christus hafwer utgifwit

sig

sig sjelf för församlingen: på det han henne helga skulle, och hafwer gjort henne rena i wattnets bad genom ordet.

13. Hwilket är det himmelska, som wi intet se?

Gud den Helga Treenighet; och i synnerhet den Helge Ande.

Tit. 3: 5, 6. Efter sin barmhertighet, gjorde han oß saliga genom den nya födelsens bad, och den Helige Andes förnyelse; Hwilken han öfwer oß rikeligen utgutet hafwer, genom wår Frälsare JEsum Christum.

14. Hwarföre säger du,

I synnerhet den Helige Ande?

Därföre, at nya födelsens werk tilegnas besynnerligen den Helga Ande, hwilken öfwer oß med detta Döpelsens watten utguten warder: dock icke utslutne de andre personerna: Ty Gud Fader uptager den, som döpes, til sit barn: Sonen ikläder den sin rättfärdighet: den Helge Ande föder den på nytt och gör den til sin boning: Fördenskul säges wi wara födde, intet af den Helga Ande allena; utan af Gud, såsom et werk, hwilket alla tre personerna tilkommer.

Tit. 3: 5, 6. Se N. 13. näst ofwanföre.

1 Cor. 1: 30. Christus JEsus är oß af Gudi gjord til wisdom, och til rätfärdighet, och til helgelse, och til förloßning.

Rom. 8: 15, 16. I hafwen icke fådt trälldomsens ande åter til räddhåga: utan I hafwen fådt utkorade barns Ande, i hwilken wi rope: Abba käre Fader. Den samme Anden wi..nar med wår ande, at wi äre Guds barn.

1. Joh. 5: 4. Alt det som är födt af Gudi, det öfwerwinner werlden.

15.

15. Ar Döpelsen nödig?

Ja, wißerligen; ty Christus jäger: utan en warder född af watten och Andanom, kan han icke ingå i Guds rike.

Joh. 3: 5. Se N 12.

16. Werkar Döpelsen syndernas förlåtelse?

Ja. Wi ikläde oß Christum i döpelsen; hwjlken alla wåra synder med sin rättfärdighets kjortel öfwerskyler.

Gal. 3: 27. I så månge som döpte åren til Christum, hafwen eder iklädt Christum.

Es. 61: 10. Jag frögdar mig i HERranom, och min själ är glad i minom Gud: ty han hafwer mig utiklädt med salighetenes kläder, och dragit uppå mig rättfärdighetenes kjortel.

Joh. 3: 5. Se N. 12.

17. Hwad är det,

Ikläda sig Christum?

Det är, inympas i Christo, och med tron sig tilegna hans förwärfwade rättfärdighet och lydna, lika som hade wi sjelfwe gjort lagen tilfyllest, och lidit för wåra synder.

18. Frälsar ock Döpelsen ifrå döden?

Ja. Ty genom Döpelsen lefwer Christus i oß, och wi uti honom; därföre kan ingen död skada oß.

Gal. 2: 20. Jag lefwer, dock icke nu jag, utan Christus lefwer i mig: ty det jag nu lefwer i köttet, det lefwer jag i Guds Sons tro- den mig älskat hafwer, och gifwit sig sjelf ut för mig

19. Huru mångahanda är döden?

Treggehanda; Lekamlig, Andelig och Ewig.

20. Hwad är den lekamlige döden?

När

När kropp och själ skiljas ifrån hwarandra.

21. Hwad är den andeliga döden?

När själen skiljer sig ifrån Gud, genom synden.

Eph. 2: 1. I woren döde genom öfwertrådelser och synder.

1 Tim. 5: 6. Den som lefwer i wällust, hon är lefwande död.

22. Hwad är den ewige döden?

När kropp och själ skiljas ifrån Guds ansikte i alla ewighet, och kastas i det yttersta mörkret.

Matth. 10: 28. Rädens icke för dem som dräpa kroppen, och hafwa dock icke magt at dräpa själen; utan rädens mer honom, som kan förderfwa både själ och kropp i helwete. 2 Thess. 1: 9: Uppenb. 20: 14. Döden och helwetet wordo kastade i den brinnande sjön; denne är den andre döden.

23. Warde wi genom Dopet ifrån all sådan död frälste?

Ja. Fast än wi måste döden timliga och lekamliga döden, så skadar han oß dock intet: ty han skal intet behålla oß til ewig tid; utan wi skole på ytterste dagen upstå, såsom af en sömn, til ewigt lif.

1 Pet. 3: 21. Watnet gör oß saliga i dopet (icke at kötsens smittor afläggas, utan at man hafwer et godt samwet til Gud) genom JEsu Christi upståndelse.

Joh. 11: 25. JEsus sade til Martha: Jag är upståndelsen, och lifwet: hwilken som tror på mig, han skal lefwa, om han än död bleswe.

24. Warde wi och genom Dopet frälste ifrån djefwulen?

Ja. För synden skul äre wi un-

der satans wäld fångne; men genom Dopet warde wi försatte uti Christi rike, och sirå djefwulen söndrade.

Col. 1: 12, 13. Tacker Fadrenom, som oß hafwer beqwämt gjort til at delaktige wara i de helkas arfwedel i ljuset: Hwilken oß uttagit hafwer utsirå mörkrens wäldighet: och hafwer försatt oß uti sin älskeliga Sons rike.

25. Huru gifwer Döpelsen ewinnerlig salighet?

I det, hon gifwer oß magt til at blifwa Guds barn, så gör hon oß tillika arfwingar til Guds rike, och den ewiga saligheten.

Joh. 1: 12, 13. Allom de n som honom anammade, dat han magt at blifwa Guds barn, dem som tro på hans namn. Hwilke icke af blod, icke heller af kötslig wilje, icke heller af någon mans wilje, utan af Gudi födde äro.

Rom. 8: 17. Äre wi nu barn, så äre wi ock arfwingar; nämligen Guds arfwingar, och Christi medarfwingar: om wi annars lide med honom, at wi ock med honom komma måge til härligheten.

Tit 3: 7. På det wi skole rättfärdige warda genom hans nåd, och arfwingar blifwa til ewinnerligt lif, efter hoppet.

26. Warda då alle salige, som döpas?

Alle de, som hålla sit Döpelses förbund, och blifwa i tron beständige in til änden, de warda salige; Men förrymtare, som för et fken och timlig nytta skul, låta sig döpas, dem länder det mer til fördömelse, än til salighet.

Matth. 10: 22. Hwilken som står saft uti ändan, han skal blifwa salig.

Ebr. 11: 6. Utan tron är omöjeligit at täckas Gud.

27 Hwar

27. Hwarföre kallas Döpelsen nya födelsens bad?

Ty alla menniskor, som aflas och födas i synd, äro af naturen wredenes barn; men genom Döpelsen warda de födde på nytt, och bliswa Guds barn, twagne och renade ifrå synden til ewigt lif.

Ps. 51:7. Si, jag är af syndelig säd född och min moder hafwer mig i synd aflat. Eph. 2:3 Wi wore af naturen wredens barn, såsom ock de andre. Rom. 8:17. Ser 25.

28. Hwarföre kallas Döpelsen, Den Helge Andes förnyelse?

Förty den Helge Ande förnyar oß til förståndet och willen, och gifwer oß kraft til et nyttlefwerne, så at wi mer och mer emotstå synden, och warde flicklige til alla goda gerningar, hwilka kallas Andans och trons frukt.

Gal. 4:6. Efter J nu åren söner, hafwer Gud sändt sin Sons Ande uti edra hjertan, hwilken ropar: Abba, kåre Fader.

Col. 3:10. Ikläder eder den nya menniskan, den där förnyas til hans kunskap och beläte, som honom skapat hafwer

29. Hwad betyder den gamle Adam?

Wår fördärfwade natur och medfödda onda begärelse, den wi af wår första fader Adam ärft hafwe.

30. Huru warder den gamle Adam i oß fördränkt och dödad?

När wi genom daglig ånger och bättring (såsom uti et andeligt watten) förqwänke den onda begärelsen; korsfäste köttet, och stå emot des syndiga lusta.

Gal. 5:24. De som Christo tilhöra, korsfä-

kaffet kött, samt med lustar och begärelse.

Rom. 6: 6. Wetande; at wår gamla menniska är korsfäst med Christo: på det at syndakroppen skal warda om intet, at wi icke här efter skole tjena synden.

31. Warder den onde medfödda begärelsen och arfsynden i dopet aldeles bärttagen?

Synden warder wäl genom Dopet bärttagen och förlåten, så at hon intet mer oß tilräknas eller fördöma kan; men så bor hon likwäl uti oß, så länge wi lefwe, och blifwer intet utrotad förr än genom döden.

Rom. 7: 17, 23, 24. Så gör icke nu jag det, säger Paulus, (nämligen, det jag hatar, och det jag icke wil) uten synden som bor uti mig. Men jag ser en annan lag i mina lemmar, som strider emot den lag som i min hög är, och griper mig fången uti syndenes lag, som är i mina lemmar. Jag arma menniska, ho skal lösa mig ifrå denna dödsens kropp?

32. Hwad förstås genom den nya menniskan?

Den som är af den Helga Ande född på nytt, och i rättfärdighet och renhet lefwer, bärtlägger den gamla menniskan, (hwilken genom lusta i willfarelse sig fördärfwar) och befliter sig om, at behålla tron och et godt samwet.

Col. 3: 10. Se N. 28. näst tilförene.

Eph. 4: 22. Så lägger nu bårt ifrån eder den gamla menniskan, hår I förra med umgängen, hwilken genom lusta i willfarelse sig fördärfwar.

1 Tim. 1: 19. Hafwande tron, och godt samwet: hwilket somlige hafwa bårtdrifwit, och äro skeppbrutne wordne i tron.

33. Kan

33. Kan en menniska sig trösta af sit dopelsa förbund, sedan hon det öfwerträdt hafwer, och är nyo fallen i synd?

Ja wisserligen. Ty fast än menniskan på sin sida öfwerträder det gjorda förbundet, och faller i synd; så är dock Gud trofast, och blifwer stadigt wid sit förbund, genom hwilket han åter til nåder uptager en syndare, så ofta han sig omwänder och bättrar.

Hes. 18:21. Om en ogudaktig omwänder sig, säger HErren, ifrå alla sina synder, som han giort hafwer, och håller alla mina rätter, och gör rätt och wäl, så skal han lefwa, och icke dö.

2 Tim. 2:13. Tro wi JEsum icke, så blifwer han dock trofast: han kan icke neka sig sielf.

Rom. 3:3. Hwad magt ligger där på, at omlige af Judarne icke trodde? skulle deras otro aöra Guds trohet om intet? Bärt det.

Femte Hufwudstycket.

Om Altarens Sakrament:

Til hwilket

Skrift och afslösning hörer, såsom en beredelse til HErrans nattwards begående.

1. Hwad bemärker det ordet Skrift eller Skriftermål?

En syndabekännelse.

2. Huru sker den?

När en syndare kännes wid sina synder, och dem med ångerfult och botfärdigt hierta för Gud bekänner, och för Christi skul förlåtelse begärer.

3. På huru mångahanda sätt sker syndabekännelsen?

Syndabekännelsen sker, nu allmänneligen, nu enskildt.

4. Hwilken kallar du allmännelig?

När hela församlingen i gemen bekänner sina synder, då allmän Gudstjenst hålles, eller allmän nöd förhanden är.

Nehem. 9: 1. På fjerde och tjugonde dagen i den sjunde månaden. kommo Israels barn tilsamman med fasto, och säcker, och mull uppå dem, och bekände sina synder, och sina fäders missgerning.

Dom. 10: 10. Då ropade Israels barn til HErran, och sade: wi hafwe syndat emot dig: ty wi hafwe öfwergifwit wår Gud, och tjent Baalim.

5. Hwilken kallar du enskildt?

När någon i synnerhet bekänner sina synder:

6. Huru sker det?

Det sker på åtskilligt sätt: 1 För Gud allena; när en uti enslighet eller för sig sjelf suckar til Gud; bekänner sina synder, och om förlåtelse beder, som Dawid, Manaße och Publikanen gjorde; hwilken syndabekännelse är altid nödig, och bör dagligen ske. 2. För en hel Församling; då en grof syndare, som stor missgerning begådt hafwer, bekänner och afbeder sin synd: och det kallas uppenbar Skrift. 3. För sin nästa, den man förtörnat hafwer, och beder om förlåtelse. 4. För Guds ords tjenare bekänner man ock sina synder; och det antingen uti gemen, eller särdeles uptäcker någon hemlig synd, som ens samwete aggar och qwäljer, hwilket kallas hemlig Bekännelse och Skriftermål, den ingen röja eller uppenbara må.

Ps. 51: 6. Mot dig allena hafwer jag syndat och illa gjort för dig; på det du må rätt blifwa i din ord, och icke straffad blifwa, da du dömd warder.

1 Tim. 5: 20. De som synda, straffa för allom, at de andre skola ock frukta.

Luc. 17: 4 Om din broder bryter dig emot sju resor om dagen, och han sju resor om dagen wänder sig om igen til dig, sågande: mig ångrar det; så förlåt honom

Matth. 5: 23, 24. Se 59. fld.

2 Sam. 12: 13. Dawid sade til Propheten Nathan: Jag hafwer syndat emot HErran. Nathan sade til Dawid: så hafwer ock HErren tagit din synd bärt; du skal icke dö.

Matth.

Matth. 3: 5, 6. Jerusalems stad gick ut til Johannes Döparen och hela Jude a [illegible] all land, som ligga ut med Jordan, och [illegible] döpa sig af honom i Jordan, och bekände sina synder.

7. Är det nödigt at göra sit Skriftermål?

Ja. Det är icke allenast nödigt, utan ock nyttigt; ty där af får en i sit hjerta tröst och samwets ro.

8. Måste man upräkna alla sina synder för Predikoämbetet?

Det är icke af nöden, ej heller möjeligt; ty ho kan märka huru ofta han bryter?

Ps. 19: 13. Ho kan märka huru ofta han bryter? Förlåt mig mina hemliga brister.

9. Huru många stycken höra til en sann bättring?

Twenne: 1. En sann ånger och ruelse öfwer synden. 2. tron på Christum.

Marc. 1: 15. Bättrer eder, och tror Ewangelio.

Apostl. 20: 21. Betygande, jag Paulus, både för Judar och Greker, den bättring som är in för Gud, och den tro, som är til wår HErra JEsum Christum.

10. Hwar af kommer Synda-ångren?

Af lagen, som rörer menniskans samwete, wisar henne hafwa illa gjort, och där med förtjent Guds wrede, timligt och ewigt straff.

Rom. 3: 20. Af lagen känner man synden.

Rom 4: 15. Lagen kommer wrede åstad: ty där ingen lag är, där är icke heller öfwerträdelse.

11. Hwar af kommer Tron?

Af Ewangelii hugneliga lära och nådelöfte om syndernas förlåtelse för Christi skul.

Rom. 1: 16. Jag skämmes icke wid Christi Ewangelium: ty det är Guds kraft, allom dem til salighet som tro.

12. Hwad är Aflösning?

Det är en tilsägelse och försäkring om syndernas förlåtelse: hwilken sker af ordsens tjenare i Christi stad.

13. Ho hafwer gifwit Ordsens tjenare denna magten?

Christus JEsus, Guds Son.

Apost.

Apostl. 13: 38. Så skal eder nu wetterligt wara, I män och bröder, at genom JEsum warder eder förkunnad syndernas förlåtelse.

2 Cor. 2: 10. Dem I förlåten något, dem förlåter ock jag: ty hwem ock jag förlåter något, det förlåter jag för edra skul i Christi stad.

14. Hwar af wet du det?

Af Christi egna ord, som han sade til sina Apostlar; Tager den Heliga Ande, hwilkom I förlåten synderna, dem förlåtas de; och hwilkom I behållen dem, dem äro de behållna. Och til Petrum: Jag skal gifwa dig himmelrikes nycklar, alt det du binder på jorden, det skal wara bundet i himmelen, och alt det du löser på jorden, det skal wara löst i himmelen.

Joh. 20: 23. JEsus sade til sina lärjungar: Tager den Heliga Ande: hwilkom I förlåten synderna, dem förlåtas de; och hwilkom I behållen dem, dem äro de behållna.

Matth. 18: 18. Sannerligen säger jag eder: Alt det I binden på jorden, det skal wara bundet i himmelen: och alt det I lösen på jorden, det skal wara löst i himmelen.

Matth. 16: 19. JEsus sade til Petrum: Jag skal gifwa dig himmelrikes nycklar; alt det du binder på jorden, det skal wara bundet i himmelen, och alt det du löser på jorden, det skal wara löst i himmelen.

15. Hwad förstås genom himmelrikes Nycklar?

Den fullmagt, som Guds församling, och i synnerhet Predikoämbetet gifwen är af Christo, til at förlåta och behålla synderna.

Joh. 20: 23. Se N. 14. näst tilförene.

16 Huru månge äro deße nycklar?

Twenne. Den ene kallas löse-nyckel, den andre binde-nyckel.

17. Hwad är löse-nycklen?

Löse-nycklen är den magt, som Christi tjenare gifwen är här på jorden, til at lösa en botfärdig syndare ifrå sina synder, och himmelriket för honom upläsa.

Cor. 5: 20. Så äre wi nu (säger Paulus) sändnin-

ningabäd i Christi stad: ty Gud förmanar genom oss: ja bedje wi nu i Christi stad, låter försona eder med Gud.

18 Hwad är binde-nycklen?

Binde-nycklen är den gifna mogten, at binda en obotfärdig syndare i sina synder, och tilsluta himmelen för honom; hwilket kallas bann.

1 Cor. 5:3,4,5. Men jag (säger Paulus,) såsom den med kroppen frånwarande är, dock med anden närwarande, hafwer allaredo såsom närwarande beslutit, i wår HErras JEsu Christi namn: uti eder församling med min ande, och samt med wår HErres JEsu Christi kraft; At den som sådant boleri bedrifwit hafwer, skal gifwas satan i wäld, til köttsens fördärf: på det anden må salig blifwa på HErrans JEsu dag.

Matth. 18: 15,16,17,18. Om din broder syndar dig emot, så gack, och straffa honom imellan dig och honom allena: hörer han dig, så hafwer du förwärfwat din broder: men hörer han dig icke; så tag ännu med dig en eller twå: på det all sak skal bestå wid twegge eller tregge witnes mun: hörer han dem icke, så säg det församlingen: hörer han icke församlingen, så häll honom såsom en hedning och publikan. Sannerligen säger jag eder: Alt det I binden på jorden, det skal wara bundet i himmelen: och alt det I lösen på jorden, det skal wara löst i himmelen.

19. Hwad är bann eller bannlysa?

Det är, at sätta en obotfärdig och owärdig syndare ifrå HErrans Nattward; eller ock aldeles utsluta honom ifrå Guds Församlings gemenskap. Det förra kallas mindre bann, och det sednare, större bann.

20. Kan ock en bannlyst, som i sina synder bunden är, åter uptagas til nåd igen?

Ja. När han sig omwänder, och wisar sann bot och bättringstecken, skal han åter uprättad warda med Ewangelii tröst och försäkran om Guds nåd: Ty binde-nycklen är intet gifwen til fördärf, utan til själens uprättelse och förbättring.

Hes. 18: 21. Om en ogudaktig omwänder sig sä-

ger HErren, ifrån alla sina synder, som han gjort hafwer, och håller alla mina rätter, och gör rätt och wäl, sa skal han lefwa och icke dö:

2 Cor. 13:10. Därföre skrifwer jag ock detta frånwarande, på det då jag är tilstädes, icke skal stränga wara, efter den magt som HErren hafwer mig gifwit, til förbättring, och icke til fördärf.

21. Hwad fordrar Gud af oß, sedan wi hafwe gjort bättring och bekommit syndernas förlåtelse?

En ny hörsamhet och lydna, som wisar sig uti et heliat och gudfruktigt lefwerne, och kallas bättrings frukt.

Matth. 3:8. Görer sådan frukt som bättring tilhörer. Luc. 3: 8.

22. Hwar med skole wi styrka wår tro om syndernas förlåtelse?

Med HErrans högwärdiga Nattward, eller Altarens Sakrament.

Altarens Sakrament.

23. Hwarföre kallas det Altarens Sakrament?

Emedan det af gammalt christligt bruk förrättas wid Altaret, eller sådana bord, som til formen de gamla Altaren like äro.

24. Hwarföre heter det HErrans Nattward?

Ty HErren JEsus hafwer instiktat denna höga måltiden om natten, sedan han hade åtit Påskalambet, och litet förr än han gick til sin död. Det kallas Guds eller HErrans bord; ty där warder updragen härlig och himmelsk mat och dryck, som äro själens andeliga spis; det warder ock kalladt Meßa, (Mißa) uti den Augsburgiska bekännelsen, dock icke uti Papistisk mening.

1 Cor. 11: 20. När I nu tilhopa kommen, så håller man då icke HErrans nattward.

1 Cor. 10: 21. I kunnen icke dricka HErrans kalk, och dieflarnas kalk; I kunnen icke delaktige wara af HErrans bord, och dieflarnas bord.

25. Hwad är Altarens Sakrament?

Det

Det är nya Testamentets sednare Sakrament, af wår HErre Christo instiktadt och insatt; uti hwilket han på et outransakligt sätt, gifwer oß tillika med det wälsignade brödet, sin sanna lekamen til at äta, och med det wälsignade winet, sin blod til at dricka: på det wi sålunda med Christo förenade, skole oß påminna om hans död och pina, wär tro til styrka och lefwernes förbättring.

26. Hwar af består denna nattwarden?

Af twenne ting: Synliga och osynliga.

27. Hwilka äro de synliga tingen?

Brödet och winet.

28. Hwilka äro de osynliga?

Christi lekamen och blod.

29. Hwad får och anammar du i den helga nattwarden?

Uti, med och under brödet, anammar jag med min mun Christi sanna och wäsentliga lekamen, det är hans kött, och med winet, Christi blod.

1 Cor. 10: 16. Wälsignelsens kalk, den wi wälsigne, är icke han Christi blods delaktighet? Det brödet som wi bryte, är icke det Christi lekamens delaktighet.

30. Hwarföre kallas det nya Testamentsens blod?

Til en åtskilnad ifrå de Lewitiska offrens blod, som i det gamla Testamentet war allenast en skugga och figur til JEsu Christi Guds Sons blod.

Ebr. 9: 12. Icke genom bockablod, eller kalfwablod: utan genom sit eget blod är Christus ena reso ingången uti det helga, och hafwer funnit en ewig förlosning.

31. Huru är det möjeligt, at Christus kan gifwa oß sin lekamen och blod til at äta och dricka?

För Gud är ingen ting omöjelig. Fast wi intet kunne utransaka eller begripa den-

na hemligheten, så måste wi dock som rätta Christne, det enfaldeligen tro; aldenstund wår HErre Christus, som detta sagt hafwer är en sanfärdig och alsmägtig HErre, som det göra kan.

Luc. 1: 37. Ängelen sade til Maria: För Gud är ingen ting omöjelig.

Eph. 3: 20. Gud förmår rikeligen göra, öfwer alt det wi bedje, eller tänke.

Ebr. 1: 18: Det är omöjeligt, at Gud ljuga skulle.

33. Hurudant är det ätande och drickande som sker uti Nattwarden.

Uti HErrans nattward tildraga sig treggehanda ätande och drickande; som 1. Naturligt och gemint ätande och drickande, der med brödet och winet tages i munnen, nederswäljes och smältes i magen. 2. Andeligt ätande och drickande, som sker med en sann tro på Guds nåd, och JEsu Christi förtjenst. 3. Sakramenterligt, hwilket sker, på et obegripligt och outransakligt sätt, när alle gästerna, både wärdige och owärdige, uti nattwarden anamma med sin mun Christi sanna lekamen och blod, under bröd och win. Och detta ätande och drickande sker egentligen i HErrans nattward.

Joh. 6: 47, 48, 49, 50, 51. Sannerligen sannerligen säger jag eder: hwilken som tror på mig, han hafwer ewinnerligt lif. Jag är liffens bröd. Edre fäder äto manna i öknen, och äro blefne döde. Detta är det brödet som nederkommer af himmelen, på det den där af äter, skal icke dö. Jag är det lefwande brödet, som nederkommer af himmelen: hwilken som äter af detta brödet, han skal lefwa ewinnerliga: och det brödet som jag gifwa skal, är mit kött, hwilket jag gifwa skal för werldenes lif. ꝛc.

1 Cor. 11: 23, 24, 26. HErren JEsus i den natten då han förrädder wardt, tog han brödet; stackade, bröt det, och sade: Tager, äter; detta är min lekamen, som för eder brytes: Detta görer til min åminnelse. Ty så ofta I äten af detta bröd, och dricken af denna kalk, skolen I förkunna HErrans död til des han kommer.

33. Hwad

33. Hwad är för åtskilnad imellan et andeligt och sakramenterligt åtande och drickande?

Åtskilnaden består där uti: 1. At det sakramenterliga åtande och drickande sker allenast i nya Testamentets församling; men det andeliga brukas i alla tider: både i det nya och gamla Testamentet. 2. Det sakramenterliga sker med munnen under bröd och win i nattwarden; men det andeliga sker med tron, både uti och utom nattwarden. 3. Det sakramenterliga sker både af gudfruktiga och ogudaktiga; men det andeliga, af de gudfruktiga och wärdiga gäster allena.

34. Gagnar det enom at gå til Guds bord utan tron och det andeliga åtande och drickande?

Nej. Förutan tron och det andeliga åtandet och drickandet gagnar enom intet det sakramenterliga, som sker uti nattwarden, utan det lånder honom mer til fördömelse, än til salighet.

35. Är Christi lekamen och blod uti och med brödet och winet, fast man det intet åter eller dricker.

Nej. Utom sjelfwa bruket och nyttjandet (för och efter) är brödet intet annat än bröd, och winet intet annat än win.

36. Hwar uti består då des bruk och nyttjande?

Det består där uti, at det wälsignade brödet och winet warder uti nattwarden utdelade, anammade, åtet och drucket.

37. Är det då rätt sagt: at brödet och winet bemärka och betyda Christi lekamen och blod?

Nej: Ty wår HErre Christus hafwer intet i nattwarden gifwit oß något blott tee-

ken och slaar til sin lekamen och blod, lika som woro de frånwarande: utan sielfwa warelsen, nämligen sin sanna lekamen och blod.

38. Bliswa då brödet och winet förwandlade och förwände i Christi lekamen och blod?

Anaslunda. Utan det är och förbliswer bröd och win i sielfwa nattwardens bruk; Men under, uti och tillika med brödet och winet, förmedelst och i kraft af den sakramenterliga föreningen, så anammes sanfärdeligen Christi lekamen och blod.

39. Huru kan du det bewisa af Guds ord?

Apostlen Paulus kallar det bröd och win, sedan det wälsignadt är, sägande: Brödet, som wi bryte, är Christi lekamens delaktighet, och wälsignelsens kalk (winet) den wi wälsigna, är Christi blods delaktighet.

1 Cor. 10: 16. Se N. 29.

40. Til hwad ände hafwer Christus instiftat nattwarden?

At wi skole med wördnad ihågkomma, och förkunna de stora wälgerningar, som han med sin pina och död oss ajort och bewist hafwer, och honom därföre prisa.

Luc. 22: 19. JEsus tog brödet; tackade och bröt, och gaf lärjungarne, sägande: Detta är min lekamen, som för eder gifwen warder: det gören til min ämminnelse.

1 Cor. 11: 26 Så ofta J äten af detta bröd, och dricken af denna kalk, skolen J förkunna HErrans död, til des han kommer.

41. Hwad nytta hafwe wi af HErrans nattward?

1. Warder wår tro där af styrkt och förfäkrad om syndernas förlåtelse. 2. Warde wi förenade med Christo, så at han bliswer i oss och wi i honom. 3. Stadfästes wårt hopp om upståndelsen til ewinnerligt lif.

Matth. 26: 28. Detta är min blod, des Nya Testamentsens, hwilken utgaten warder för många, til syndernas förlåtelse.

Gal:

Gal. 2: 20. Jag lefwer, dock icke nu jag, utan Christus lefwer i mig: Ty det jag nu lefwer i kött-tet, det lefwer jag i Guds Sons tro, den mig älskat hafwer och sjelfwit sig sjelf ut för mig.

42. Hafwer det wälsignade brödet och winet utom Sakramentets bruk, någon förborgad kraft til et eller annat, mera än annat bröd och win?

Ingalunda: Utan det är en fördömlig synd och widskepelse, at söka där med hela och bota lekamliga krankheter, hwilket intet bör tillåtas; utan de, som sadant söka och begära, skola näpsas och afwisas.

43. Är det enom wilkorligt, at gå til Guds bord, eller hålla sig där ifrån?

Ingalunda: Ty Christus säger: Detta görer, åter, dricker.

1 Cor. 11: 25, 26. JEsus tog kalken efter Natt-warden, och sade: Denne kalk är den nya Testamenter i minom blod: detta görer, så ofta I dricken til min åminnelse. Ty så ofta I åten af detta bröd, och dricken af denna kalk, skolen I förkunna HErrans död, til des han kommer.

44. Huru ofta skal en då gå til HErrans Nattward?

Icke allenast en gång om året, utan flera resor, så ofta, som sammetet det jordrar, sig til tröst och styrka.

45 Hwad skal oss beweka til at bruka HErrans nattward?

1. JEsu Christi befallning. 2. Hans nådiga tilsägelse och löfte. 3. Wår egen nöd, swaghet och frestelse, som oss altid påkomma.

46. Hwilke äro wärdige och owärdige gäster til denna helga måltiden?

De, som sig sjelfwa pröfwa, om de förstå hwad detta heliga werket hafwer at

unebära, om de 1. Hafwa en hjertans ånger öfwer sina begångna synder. 2. Tro stadeligen, at Gud för Christi skul, förlåter dem deras synder, och det bekräftar genom den helga nattwarden. 3. Hafwa et försonligt hjerta til sin nästa: så och 4. Et alfwarf upsåt, at wilja bättra sit lefwerne, de äro wärdige gäster. Men de som detta intet göra; utan mera för en sedwänja, och för utwärtes sken och af skrymteri gå där til, de äro owärdige gäster, som äta och dricka sig sjelfwom til fördömelse.

1 Cor. 11: 28. Pröfwe menniskan sig sielf, och äte så af det brödet, och dricke af den kalken. Matth. 3: 6. Se N. 6. Matth. 5: 23. 24. Se 19 sid.

47. Huru skole wi oss skicka, då wi träde fram til Guds bord?

Sedan wi af Predikoämbetet hafwe bekommit aflösning, så skole wi 1. Framträda uti en sann botfärdighet, bärtlåggande alla främmande tankar 2. Wid och unden nattwardens nyttjande wisa oss gudliga, nyktra och sediga, besinnande at wi intet hafwe med några menniskor, utan med Gud til at göra. Och 3. när wi gå där ifrån, glädja oss i andanom af Guds förnyade nåd, och honom därföre af hjertat tacka, hafwande et godt upsåt, at wilja wandra i et nytt lefwerne.

48. Kan du, til et beslut, kärteligen säga mig, huru en skal alla dessa fem Hufwudstycken rätt bruka i sin Christendoms öfning?

Når en menniska hafwer af Tijo Guds Bud och Lagen, lärt känna och ängra sina synder, så skal hon icke förtwifla; utan i anledning af Trons Artiklar och Ewangelio, drag taga sin tilflykt til JEsu Christi förtjenst, och sig med tron den tilegna,

och

och förfäkrad göra om fyndernas förlåtelse; Hon skal ock troligen och dagligen bedja Gud, om alt det henne uti andelig och lekamlig mått nödigt är, med den Bönen, som Christus sjelf henne lärt hafwer uti Fader wår, altid ihågkommande sit Döpelses Förbund, där uti hon hafwer afsagt djefwulen och alt hans wäsende, och läfwar sig wilja tjena Gud i heliahet och rättfärdighet. Och när hon finner sig hafwa det samma öfwerträdt och felat, så skal hon gå til Skrift, göra där sin syndabekännelse, och söka Afslösning af Prediokambetet, hwilkom den fullmagt gifwen är, at förlåta synderna i Christi stad; och sedan där på wärdeligen begå HErrans högwärdiga Nattward, sin tro til styrka om Guds nåd, fyndernas förlåtelse och ewig salighet: hwilken Gud oß alla, för Christi skul, nådeligen förlåne!

AMEN.

Psalm. 41: 14.

Läfwad ware HERren, Israels Gud, ifrån nu, alt in til ewigher: Amen, Amen.

De Sju
Konung Dawids
Bot-Pſalmer.

Den Förſta.

Pſalm. 6.

En Pſalm Dawids til at föreſjunga på åtta ſträngar.

1. Ack HErre! ſtraffa mig icke i dine wrede; och näpſ mig icke i dine grymhet
2. HErre war mig nådelig; ty jag är ſwag. Hela mig, HErre, ty mine ben äro förſkräckte.
3. Och min ſjäl är ſwärligaa förſkräckt. Ack HErre, huru länge.
4. Wänd dig, HErre, och undſätt mina ſjäl; hjelp mig för dina mildhets ſkul.
5. Ty i döden tänker man intet på dig: ho wil tacka dig i helwetet.
6. Jag är ſå trött af ſuckande. Jag gör min ſäng flytande i hela nattene; och wäter mit lägre med mina tårar.
7. Mit anſikte är förfallet af ſorg, och är gammalt wordet: ty jag warder trängd på alla ſidor.
8. Wiker ifrån mig alle ogerningsmän: ty HErren hörer min grät.
9. HErren hörer min bön; min bön anammar HErren.
10. Alle mine fiender komme på ſkam, och förſkräckes ſwärligaa: wände ſig tilbaka, och komme på ſkam haſteliga.

Den Andra.

Pſalm. 32.

En underwisning Dawids.

1. Säll är den, hwilkom öfwertrådelſen förlåten är, dem ſynden öfwerſkyld är.
2. Säll är den menniſka, ſom HErren icke tilräknar mit gerning; i hwilkens ande ingen falſkhet är.
3. Ty då jag wille förtiga, förſmäktade min benom min dagliga grät.
4. Ty din hand war dag och natt ſwär på mig; [illegible] min wätska bärtorkades, ſåſom det om ſommaren tort warder. Sela
5. Därföre bekänner jag dig min ſynd, och [illegible]

Foser intet min mißgerning. Ja sade: jag will bekänna för HErranom min öfverträdelse: du förlät den mig min synd mißgerning. Sela.

6. För detta bedia alle helige dig i tijdenom tijd: dåfärdre när dina vattnafloder komma, skola de intet räcka intil dem.

7. Du är mitt beskärm, bewara mig doch för ängest: at jag förer dig omkring med glädiliga segdags-Sela.

8. Jag will undervisa dig, och lära dig wägen, den du wandra skal; jag skal leda dig med mine ögon.

9. Warer icke såsom hästar och mular, som intet förstånd hafwa, i wilkom man maste släga bett och betsel i munnen, om de icke til dig wilja.

10. Den ogudaktige haf wer många plågor: men den som hoppas uppå HErran, honom skal barmhertigher omfatta.

11. Fröjer eder af HErranom, och warer glade, i rättfärdige: och werdommer eder alle, i fromme.

Den Tredje.

Psalm. 38.

En Psalm Dawids, til åminnelse.

1. HErre, straffa mig icke i dine wrede; och näpst mig icke i dine grymhet

2. Ty din skott äro fastnade i mig; och din hand tryckter mig.

3. Det är intet helbreda på min kropp för dit hot skul; och ingen fred i minom benom för mina synder skul.

4. Ty mina synder gå öfwer mit hufwud; såsom en tung börda äro de mig för swåra wordna.

5. Min sår lucktra och ruttna, för min galenskap skul.

6. Jag går krokot och mycket luto, hela dagen går jag sorgse.

7. Ty mina länder bärttorkas med allo; och intet helbreda är på minom kropp

8. Jag är alt för mycket förkrofad och sönderslagen; jag ropar för mins hiertans oro skul.

9. HErre, för dig är alt mit begär; och min suckan är dig intet fördold.

10. Mit hierta bäfwar; min kraft hafwer mig förlätit: och mins ögons ljus är icke när mig.

11. Mine wänner och frände stå gent emot mig; och se mina olåo; och mine näste träda faar sierran.

12. Och de där efter mina själ stå, de gifwa för mig: och de som mig ondt wilja, rådslå huru de skada göra många: och gå om med list.

13. Men jag wäste wara såsom en döfwer, och hörer intet; och såsom en dumbe, then sin mun intet

14. Och måste wara såsom en den där intet hörer; och den där ingen genswar i sinom mun hafwer.

15. Men jag bidar, HErre, efter dig: du HErre, min Gud, warder mig hörande.

16. Ty jag tänker, at de ju icke skola glädjas öfwer mig: om min fot staplade, skulle de högeligen berömma sig öfwer mig.

17. Ty jag är gjord til at lida; och min wärk är altid för mig.

18. Ty jag gör mina missgerning kunnoga; och sörjer för mina synd.

19. Men mine fiender lefwa, och äro mägtige; de mig utan skuld hata äro store.

20. Och de mig ondt göra för godt, sätta sig emot mig; därföre at jag far efter det godt är.

21. Förlät mig icke, HErre; min Gud, war icke långt ifrå mig.

22. Skynda tig til at göra mig bistånd, HErre min hjelp.

Den Fjerde.

Psalm 51.

En Psalm Dawids til at föresjunga.

Då den Propheten Nathan til honom kom, när han til Bath Seba ingången war.

Gud, war mig nädelig, efter dina godhet; och afplana mina synd, efter din stora barmhertighet.

2. Twå mig wäl af min missgerning, och rensa mig ifrå min synd.

8, Förty jag känner mina missgerning; och min synd är altid för mig.

4. Mot dig allena hafwer jag syndat, och illa gjort för dig; på det du må rätt blifwa i din ord, och icke straffad blifwa då du dömd warder.

3. Si, jag är af syndelig säd född; och min moder hafwer mig i synd aflat.

6. Si, du hafwer lust til sanningen, den i det fördolda ligger; du låter mig weta den hemliga wisheten.

7. Skära mig med Isop, at jag må ren warda; twå mig, at jag må snöhwit warda.

8. Låt mig höra glädje och frögd; at de ben, som du förkroßat hafwer, måga frögda sig.

9. Wänd bårt dit ansikte ifrå mina synder; och afplana alla mina missgerningar.

10. Skapa i mig, Gud, et rent hjerta; och gif i mig en ny wiß Ande.

11. Förkasta mig icke ifrå dit ansikte; och tag icke din Helga Ande ifrå mig.

12. Tröst

12. Tröst mig igen med din hjelp: och den frimodige Anden uppehålle mig.

13. Ty jag wil lära öfwertrådarena dina wägar; at syndarena måga wända sig til dig.

14. Fräls mig ifrå blodskulder, Gud, som min Gud och Frälsare är: at min tunga må läfwa dina rättfärdighet.

15. HErre, uplåt mina läppar; at min mun må förkunna din pris.

16. Du hafwer icke lust til offer; eljest wille jag wäl gifwa dig det: och bränneoffer behaga dig intet.

17. De offer, som Gudi behaga, äro en bedröfwad ande. Et bedröfwadt och förkroßadt hjerta warder du, Gud, icke föraktande.

18. Gör wäl wid Sion, efter dina nåde: uphygg murarne i Jerusalem.

18. Då skola dig behaga rättfärdighetenes offer; bränneoffer och heloffer: då skal man oxar på dit altare offra.

Den Femte.

Psalm. 102.

En Bön den eländas, när han bedröfwad är, och sin klagan för HErranom utgjuter.

HErre, hör min bön; och låt mit ropande til dig komma.

2. Fördölg icke dit ansikte för mig: i nödene bög dina öron til mig; när jag åkallar, så bönhör mig snarliga.

3. Ty mine dagar äro bärtgångne såsom en rök; och mine ben äro förbrände såsom en brand.

4. Mit hjerta är slaget och förtorkadt såsom hö; så at jag ock förgäter äta mit bröd.

5. Mine ben loda wid mit kött af gråtande och suckande.

6. Jag är lika som en pelikan i öknen; jag är lika som en stenugla uti de förstörda städer.

7. Jag wakar och är såsom en ensam fogel på taket.

8. Dagliga försmåda mig mine fiender; och de som mig bespotta, swärja wid mig.

9. Ty jag äter aska såsom bröd; och blandar min dryck med gråt.

10. För dit hot och wrede skul; at du hafwer uphögt mig, och i grund nederslagit mig.

11. Mine dagar äro framgångne såsom en skugga; och jag bärttorkas såsom gräs.

12. Men du, HErre, blifwer ewinnerliga; och din åminnelse ifrå slägte til slägte.

13. Stat

7 13. Statt up, och förbarma dig öfwer Sion; ty det
ar tid at du äst nådelig och stunden är kommen
14. Ty dine tjenare wille gerna at det skulle bygt
warda; och sägo gerna at des sten och kalk tilrehd
worde.
15. At hedningarne mätte frukta dit namn;
HERre, och alle Konungar på jorden dina äro
16. At HERren bygger Sion; och låter se sig i
sin äro
17 Han wänder sig til de öfwergifnas bön; och
försmår icke deras bön.
18. Det warder beskrifwet för de efterkommande;
och det folk, som skal skapadt warda, skal låfwa
HErran.
19. Ty han skådar af sine helga högd; och HERren
ser af himmelen på jorden.
20. At han skal höra den fängnas suckande, och
förlösa dödsens barn.
21. På det de skola i Sion predika HERrans
namn; och hans låf i Jerusalem.
22. När folken sammankomma; och Konungariken
til at tjena HERranom.
23. Han twingar på wägenom mina kraft; han
förkårtar mina dagar.
24. Jag säger: min Gud, tag mig icke bäre i
mina halfwa dagar: dina är wara ewinnerliga
25. Du hafwer tilförene grundat jorden; och
himlarne äro dina händers werk.
26. De måste förgås, men du blifwer; de skola
alle föräldras såsom et kläde: de skola förwandlade
warda såsom en klädnad, när du förwandlar dem.
27. Men du blifwer såsom du äst; och dine är
taga ingen ände.
28. Dina tjenares barn warda blifwande; och
deras säd skal trifwas för dig.

Den Sjette.

Psalm. 130.

En Wisa i högre Choren.

Utu djupen ropar jag til dig HERre.
2. HERre, hör mina röst; låt din öron akta
uppå min böns röst.
3. Om du, HERre, wil tilräkna synderna, HErre
ho kan blifwa beständande?
4. Ty när dig är förlåtelse: at man skal frukta dig.
5. Jag wäntar efter HERran; min själ wäntar
och jag hoppas uppå hans ord
6. Min, själ wäntar efter HERran ifrån den et
na morgonwäkten til den andra.

7. Is

7 Israel hoppas uppå HERren; ty när HERranom är nåd och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
8 Och han skal förlossa Israel, ifrån alla hans synder

Den Sjunde.

Psalm. 143.

En Psalm Dawids:

HErre, hör mina bön förnim mina bön för din sanning skul: bönhör mig för dina rättfärdighet skul.
2. Och gack icke til doms med din tjenare: ty för dig är ingen lefwande rättfärdig.
3 Ty fienden förföljer mina själ, och sönderslår mit lif til jorden: han lägger mig i mörkret, såsom de döda i werlden.
4. Och min ande är i mig bedröfwad; mit hjerta är i mit lif förtärdt.
5. Jag tänker på de förra tider: jag talar om alla dina gerningar, och säger af dina händers werk.
6. Jag uträcker mina händer til dig; min själ törster efter dig, såsom en torr jord. Sela.
7. HERre, bönhör mig snarliga, min ande förgäs: göm icke dit ansikte bärt ifrå mig, at jag dem icke lik warder som i kulona fara.
8. Låt mig bittida höra dina nåd; ty jag hoppas på dig: kungör mig den wäg där jag uppå gå skal: ty mig trängtar efter dig.
9. Hjelp mig HERre, ifrå mina fiender: til dig hafwer jag tilflykt.
10 Lär mig göra efter dit behag; ty du äst min Gud: din gode Ande före mig på en jämn wäg.
11. HERre wederqweck mig för dit namn skul; för min själ utur nöden, för dina rättfärdighet skul
12. Och förgör mina fiender för din godhet skul, och förgör alla dem, som min själ bedröfwa; ty jag är din tjenare.

Jag

)(o)(

Jag fattig, syndig menniska, som i synd både aflad och född är, och jämwäl sedan i alla mina lifsdagar et syndigt lefwerne fördt hafwer, bekänner mig af alt hjerta in för dig, alswåldige ewige Gud, min käre himmelske Fader, at jag icke hafwer älskat dig öfwer all ting, icke min nästa såsom mig sjelf. Jag hafwer (ty wärr) med mina fäder i margfaldiga måtto, syndat emot dig och din helga budord, både med tankar, ord och gerningar. Och wet mig fördenskul helwetet och ewinnerlig fördömelse wärd wara, om du skulle så döma mig, som din stränga rättwisa kräfwer, och mina synder förtjent hafwa. Men nu hafwer du, kärehimmelske Fader, utlåfwat, at du wil göra nåd och miskund med alla fattiga syndare, som sig omwända wilja, och med en stadig tro fly til dina obegripliga barmhertighet, och Frälsarens JEsu Christi förtjenst: med dem wil du öfwerse, i hwad måtto de emot dig brutit hafwa, och aldrig mer tilräkna dem deras synder. Där förlåter jag mig uppå arme syndare och beder dig trösteligen, at du efter samma dit löfte wärdigas wara mig miskundsam och nådelig, och förlåta mig alla mina synder, dit helga namn til pris och ära!

Den alsmägtige ewige Gud, för sin stora obegripliga barmhertighet, och Frälsarens JEsu Christi förtjenst, förlåte oß alla wåra synder, och gifwe oß nåd, til at bättra wårt syndiga lefwerne, och få med honom ewinnerligt lif! Amen.

Christelige

Spörsmål,

uttaf den Heliga Skrift, och uti Frägostycken sammanfattade för Ungdomen, och dem, som uti det heliga Ägtenskapet wilja inträda:

Hwilke skola förestållas ungt folk uppenbarligen uti Guds Församlings åhörande, när de så til ålders äro komne, at de första gången skola gå til HErrans Nattward, och sedan alt framgent uti Läsemöten driswas, på det sålunda Föräldrarne och Barnen, så ock sielfwa Präster-skapet begwämligast kunna upwäckas til flit och åhåga, at de må lära sina Christendoms stycken af barndomen. Samma frågor skola ock förestållas dem, som först träda i Ägtenskaps-ståndet.

I.

Wet du hwaruti menniskans rätta Christendom och salighet består?

Wår rätta Christendom och salighet består däruti, at wi hafwe en rätt kundskap och tro om Gud, hans wäsende och wilje, och före et christeligt och gudfligt lefwerne.

Bewisa detta af Guds ord:

Detta är ewinnerligt lif, at de känna dig allena sannan Gud, och den du sändt hafwer, JEsum Christum.

Om J detta weten, salige åren J, om J det gören.

Hwad är då det, at göra Guds wilje?

Det är, hålla Guds bud och befallningar, och styra sit lefwerne efter tijo Guds Bud.

Hwilka och huru många äro då orsakerna til wår rättfärdighet och ewiga salighet?

Tre: 1. Guds nåd och barmhertighet. 2. JEsu Christi förtjenst och förskyllan. 3. Tron, som wedertager och tilegnar sig Guds nåd och Christi förtjenst.

Bewisa det af Guds Ord?

Allesammans äre wi syndare, och hafwe intet at berömma oß af för Gud. Och warde rättfärdige utan förskyllan af hans nåd, genom den förloßning, som i Christo JEsu skedd är, hwilken Gud hafwer satt til en Nådastol genom tron i hans blod.

Deßa samma orsaker gaf Christus före, i det han sade til Nikodemus: Så älskade Gud werlden, at han utgaf sin enda Son, på det at hwar och en som tror på honom, skal icke förgås, utan få ewinnerligt lif.

II.

Huru många äro Trons Artiklar? Läs dem med sin uttydning:

Jag tror på Gud Fader almägtig, himmelens och ꝛc.

Huru många wälgerningar tilskrifwas Gud Fader uti denna uttydningen, som du läsit hafwer?

Fyra: 1. Sjelfwa Skapelsen, at Gud hafwer gjort all ting, och oß, sådana som wi äre til wår kropp och själ. 2. At Gud Fader håller all ting wid magt. 3. Förförjer all ting. 4. Beskyddar och bewarar oß ifrån alt ondt.

Huru många wälgerningar tilskrifwas Guds Son?

Twenne i synnerhet: 1. At han hafwer förloßat oß ifrå Lagens förbannelse, döden, djefwulen och helwetet. 2. Förwärfwat

wat oß ifrän djeſwulens wäld och rike under ſin magt och regemente, at wi honom tjena ſkole i helighet och rättfärdighet i alla wåra lifsdagar.

Huru många wälgerningar tilſtrifwas Gud den Heliga Ande?

Sex: 1. Tron. 2. Alla andeliga gåfwor. 3. Helgelſen. 4. Ståndaktighet i tron. 5. Syndernas förlåtelſe. 6. Upwäckelſen ifrå de döda.

III.

Är det icke nog til wår Chriſtendom, at man enfaldigt bekänner ſina ſynder, och tror, at Gud wil honom dem för JEſu Chriſti ſkul förlåta?

Nej: Ty wi måſte ock altid af et botfärdigt hjerta bedja och åkalla Gud, om alt det ſom nödtorftigt är, i andelig eller lekamlig måtto, ſom Chriſtus ſjelf det gjorde, och lärde ſina lärjungar bedja.

Hwad är bedja?

Det är hålla et ödmjukt och botfärdigt ſamtal med Gud wår kåre himmelſke Fader, om alla wåra nödtorftigheter til kropp och ſjäl.

Läs HErrans Bön.

Fader wår, ſom äſt i himlen ꝛc.

Kan du uttydningen? Ja:

(Den ſom intet kan, honom ſkal ſåttas läxa til en annan tid, uti detta och de andra ſtycken.)

Hwad betyder och hwar til tjenar HErrans Bön?

Hon betyder och tjenar där til, at wi utaf et ödmjukt och tackſamt hjerta, bekänne oß haſwa alt wårt uppehälle i andelig och timelig måtto, af Gud allena, och ſkole fördenſkul det allena hos Gud, himmelens och jordenes Skapare, och icke a någon annan åſtunda och begära.

Huru skal en bedja, at han kan bliswa bönhörd och få det han beder om?

Han skal bedja efter Guds wilje, utaf ett botfärdigt hjerta, i det han sätter sig i sinnet at hålla Guds Bud, och göra det honom ljuft är, och sedan bedja uti en stadig tro och tilförsigt til Gud, at han skal bliswa bönhörd; ty Gud hörer inga syndare: nämligen hårdnackade och obotfärdiga menniskor.

Och alt det wi sålunda bedje i bönen troende, det skole wi få.

IV.

Hwad medel brukar Gud til menniskans salighet?

Ordet, Sakramenten och Prediko-Embetet: Tre äro de som witna på jorden: Anden, Watnet och Blodet. Anden, det är, Ordet och Predikoämbetet, hwilka äro den Helge Andes werktyg, ty tron är af Predikanen, men Predikanen af Guds ord.

Tager den Heliga Ande (säger Christus): Hwilkom I förlåten synderna, dem förlåtas de, och hwilkom I behållen dem, dem äro de behållna.

Så är då Ewangelium (det är Guds ord) Guds kraft allom dem til salighet som tro.

Huru skal en styrka sin tro af Döpelsen?

At den som tror och bliswer döpt, han skal warda salig.

Ty Gud hafwer gjort Församlingen ren i wattsens bad genom Ordet.

Han hafwer efter sin barmhertighet gjort oss saliga, genom den nya födelsens bad, och den Helige Andes förnyelse.

Alle

Alle de som döpte äre til Christum, haf-
wa iklädt sig Christum.

Läs Institutelse-orden på Döpelsen:
Går ut i hela werlden och lärer all folk ꝛc.
Item:
Går ut i hela werden och prediker
Ewangelium allom kreaturom ꝛc.

V.

Huru skal en styrka sin tro genom HErrans Nattward?

Man skal ihågkomma JEsu Christi död
och pina, at hans lekamen, som utgafs för
oß, och hängde på korset, och hans blod
som blef utgutet, det renar oß af alla wår
ra synder, når wi wärdeligen bliswa däraf
delaktige.

Huru skal en wärdeligen begå HErrans Nattward?

När en tror, at han anammar under
bröd och win, JEsu Christi sanna lekamen
och blod, och gör där til, med et ängerfullt
och botfärdigt hjerta, för sina begångna
synder.

Huru skal en weta, at han wärdeligen begår HErrans Nattward?

Först skal han pröswa sig sjelf, om han är
i tron.

Huru skal det ske?

När han ransakar sig sjelf, och finner det,
at han tror, en wiß och stor åtskilnad wara,
imellan et annat naturligt bröd och win,
och detta wälsignade brödet och winet, som
Apostlen Paulus betygar, sägande: Wäl-
signelsens kalk, den wi wälsigne, är han
icke Christi blods delaktighet? Det brödet
som wi bryte, är icke det Christi lekamens
delaktighet? Därföre pröswe menniskan

sig sielf, och äte så af det brödet, och dricke af den kalken; ty den owärdeligen äter och dricker, han äter och dricker sig sielfwom domen, icke åtskiljandes HErrans lekamen.

Til det andra skal han ransaka med sig sielf, om han förer et christeligt och botfärdigt lefwerne.

Swaruti består et botfärdigt lefwerne, eller en sannskyldig bot och bättring?

Hon består uti twänne stycken:

1. At en känner, bekänner, ångrar och afstår med sina synder, genom hwilka han Gud sin kåre himmelske Fader hafwer förtörnat, samt hans wrede, och den ewiga fördömelsen öfwer sig förorsakat.

2. At en tror, det Gud wil wara honom en nådig och barmhertig Gud, och förlåta honom alla hans synder, för JEsu Christi förskyllan skul.

Kårteligen: Den är botfärdig, som wänder af det onda, och gör det godt är, och tror på JEsum Christum, at han skal få syndernas förlåtelse genom hans namn.

Swarutaf skal en pröfwa sin egen och andras botfärdighet?

Utaf bättringens frukt, som är goda gerningar: Ty et godt träd bär altid god frukt.

Goda gerningar äro gjorde efter tijo Guds Bud, så at hwar och en uti sit ständ, gör troligen sit ämbete, och förer et gudligt, christeligt och ärligt lefwerne efter Guds örds rättesnöre.

Sådana botfärdiga menniskor hafwa det kännemärke, at de älska Guds ord och Prediko-ämbetet, höra, läsa och lära gerna

Guds

Guds Ord, och skicka sit lefwerne där efter.

Swarsöre begår du HErrans Nattward?

På det jag skal bliswa delaktig af JEsu Christi Lekamen och Blod, och sålunda förwißad om syndernas förlåtelse, Guds nåd och wänskap, det Christus genom sin Lekamen och Blod förwärfwat hafwer.

Swad är Hufwudsumman på all lärdom uti hela wår Christendom?

Frukta Gud och hålla hans Bud; ty det hörer alla menniskor til. Ty Gud skal hafwa fram alla gerningar för domen; ja, och de där fördolda äro, ehwad de äro goda eller onda.

Huru skal en bereda sig til domen?

At ehwad wi äre hemma eller ute wandrande, skole wi winlägga oß, det wi må honom täckas.

Efter nu alt detta skal förgås; hurudana bör eder då wara uti helig umgängelse och gudaktighet? Därföre, mine kåreste, medan I detta weten, så lägger eder winning om, at I obesmittade och ostraffelige för honom finnas mågen i fred.

Hwilken som icke hafwer lärt Catechismus, och icke kan swara til deßa Frågor, då han först skal anamma HErrans Nattward, eller träda i Ägtenskapsståndet, den skal afstå därmed, til des han sina Christendoms och deßa Frågo-stycken med sina Swar lärt hafwer.

* * * * * *

JOHAN ARNDTS
Reglor
Wid den Heliga Skrifts läsande.

1) Måste den christelige Läsaren, ehu han är, och ehuru klok, lärd, förståndig, slug, och erfaren han må wara i naturliga ting, erkänna sin blindhet och sit oförstånd i gudomliga saker, Joh. 9: 41. 1. Cor. 2: 14. och därföre bedja den Heliga Ande om sinnets och hjertats upplysning, at Skriftens insegel måtte för honom öpnas, och täckelset ifrån hans hjerta bärttaagas. 2. Cor. 3: 16.

2) Måste han i Guds ord söka intet annat än Christum, sin salighet, Skriftens kärna och sjerna, samt bättring och tro på Honom; men icke at bestyrka någon konst eller egen wishet, frågor om Slägtregister, bewis til egna förnufts slut, eller förut fattade meningar ꝛc. Ty den himmelska wisheten kommer icke uti stolta, förwetna, ägeriga och egensinnada själar, hwilka altid läras och dock bliswa i mörkret, 2. Tim. 3: 7. samt deßutom, efter deras wränga sinne och hjerta, förwända Skriften til deras förtappelse.

3) Widare fordras et ödmjukt hjerta och alwarlig wilje, om man skal komma til Christum, at lära saligheten wäg och höra Hans röst. Ty den som egensinnigt wil bliswa wid sin mening, wälja efter lust och tycke hwad han skal tro eller icke, och når han läser något, som icke anstår honom at utöfwa, då begynner draga sig undan, utsöka och uppdikta sådana utlägningar, som med kött och blod kunna stå tilsammans, samt följaktligen wil höra och fråga om råd, icke Herden sjelf, såsom et williat får tillkommer, utan sit förnuft, sin egenwilje, sin nytta

och

och fördel, sin heder, sit kött och blod, den må strax lägga Biblen neder, och helre underlåta at läsa den samma, än at med et sådant läsande öka den deßutom honom öfwerhängande swåra fördömelse.

4] Den som wil wara wiß i sit sinne, såsom hwar och en bör wara, Rom. 14: 5. måste för all ting satta det beslut, at åära Guds wilje, följaktligen wara af Gud sattad, at omwändas och med den himmelska wishetens Ande upfyllas. 1. Cor. 2: 4, 12. Därföre säger Christus, Joh 7: 17. Hwilken som wil lyda Hans wilje, han warder förnimmande om denne lärdom är af Gud; således kommer ingen annan därtil, han må elleſt wara så lärd och slug som han wil. Ju mera kärlek, desto mera upenbarelse, och desto större mått af en himmelsk upłysning, Joh. 14: 21.

5] Ingen behöfwer sig förmycket, i den mening, som borde han på en gång altsammans förstå, begripa och fatta; utan gifwe sig tilfreds, i ödmjukhet och stilla Ande, med den insigt, som Gud af nåd har honom förlänt, samt bruke et sådant pund, til samma himmelska gåfwas widare förökning och tilwäxt. Barnslig enfaldighet och renhet i Gud, är och blifwer rätte nyckeln til Skriften. Men den som af blott högmod, förwett och oförsökt egensinnighet, wil wråla på förnuftets höga styltor, och prisas för en mästare i Israel, för blindas ledare och motsägares öfwerwinnare, warder wißerligen til skam och förlorar ljuset af sanningen.

6] Måste man icke läsa Skriften af blott wana, såsom wore det i och för sig sjelf en Gudstjenst, at läsa och ofta genomläsa den samma; utan denne himmelske spis bör lika som idißas genom en brinnande, kär-

kärleksfull, tacksam och med ständiga suck-
ningar helgad betraktelse, och således med
tron sammanblandas, at man intet annat
söker och önskar, än at höra Guds röst,
samt igenom deß kraft och intryck blifwa ju
mer och mer from, tålig och til alt godt skick-
lig. Kärteligen: Bibelläsande, utan deraf
följande bättring, bidrager allenast til större
fördömelse, Luc. 12:47, 48 Joh. 12: 48.

7] All Skriftens utläggning måste wara
grundad på trons öfwerensstämmelse, Rom.
12: 6. Phil. 3: 15. Kötsligen wise, och de
som gerna fara efter at wara Lärare, Jak 3:1.
innan de ännu hafwa öfwade sinnen i rättfär-
dighetens ord, Ebr. 5: 13, 14 bränna sig på
detta guddomliga ljus, sig sjelfwa til skam och
skada. Därföre är godt at fråga, och wara
Propheternas Andar underdånig. Andre haf-
wa ock Andensinsegel och kännetecken, samt hö-
ra Christo til, 2. Cor. 10: 7. Pröfwer all ting.
1 Theß. 5: 21.

8] Såsom man med bön bör begynna Skrif-
tensläsande; så bör man äfwen därmed sluta;
det erkända onda, utan upskof af bättring, strax
förändra; för det goda tacka; om tilwäxt och
förökande däraf anhålla; mer och mer hungra
efter det fördolda manna, Uppenb. 2: 17. samt
icke mindre frögda sig, at, genom erfarenhet, un-
der korset, erhålla de tydeligaste bewis, i werke-
lig smak och känning, huru sött Christus är, 1 Pet.
2: 3. och at Anden är sanningen. 1 Joh. 5: 6.

9] Änteligen måste man ock upbygga andra,
icke öfwer trons och det förlänta pundets mått,
utan af åtrå at förkunna Guds dygd, 1 Pet.
2: 9. under gudeliga samtal, Col. 3: 16. som
äro ljuflige och med salt bemängde. Kap. 4: 16.
Hwilket hafwer med sig en härlig nytta, at i
all kunskap, wisdet och erfarenhet, styr-
kas, stödjas och stadfästas.